

SPEJDER JUL 1986

Juleflygtning

Af Poul Hartling

Du synes nok, at det er et underligt ord: Juleflygtning. Jul hører sammen med andre ord. Juleglæde, julegave, julesalme. Især er jul noget med glæde. Netop i salmerne kan man se det. Der er vist ikke en eneste julesalme, der ikke har ordet glæde med. Eller ordet glad. »Glade jul«. »Et barn er født i Betlehem, thi glæder sig Jerusalem.« »Glæden er jordens gæst i dag.« Undertiden kan det næsten blive lidt sødladent, som om julen bare er glad og dejlig.

Bibelens beskrivelse af den første jul er imidlertid ikke sødladen. Vi hører om en ung far og mor, som måtte rejse til den anden ende af landet, netop da hun ventede sit første barn. Da de kom frem, var der ikke plads til dem i herberget, og da fødselen kom, måtte hun føde sit barn i en stald. Ikke mange uger efter blev den lille familie tvunget til at drage i landflygtighed.

Jesus var altså en flygtning. En juleflygtning. Grunden til flugten var den samme, som flygtninge har haft til alle tider. Nemlig, at de frygtede forfølgelse. Den brutale og vanvittige Kong Herodes søgte at udrydde alle drengebørn i Betlehem og omegn. Alle drenge på to år og derunder skulle myrdes, og Josef og Maria havde jo netop en lille ny dreng. Altså måtte de tage flugten.

Når vi siger, at Jesus er en flygtning, når vi sætter ordene jul og flygtning sammen, nærmer vi os på en måde kænnen i evangelierne. De fortæller os, at Gud sendte sin søn til os mennesker, og at han blev ligesom vi er, for at vi skal blive som han er: Guds barn. Det er sandelig en stor glæde, og det er derfor jul og glæde hører sammen. Det skal være en glæde for hele folket, sagde englene. Men evangelierne fortæller også, at Guds søn ikke kom som en kongesøn. Han levede ikke i luksus og herlighed, nej, han blev født i en stald, han blev en flygtning. Siden oplevede han at blive forhånet, misforstået, svigtet, pint og til sidst blev han henrettet som en forbryder.

Det var ikke sådan, at menneskene modtog Jesus med glæde og jubel. I et af evangelierne står der ligefrem, at han kom til sit eget, men hans egne tog ikke imod ham. Hans egne – det er os. Sådan er vi mennesker. Men han vendte os ikke ryggen. Han blev mødt med ondskab og afvisning, men han slap os aldrig. De hånede ham, og til sidst svigtede endog hans nærmeste venner ham, men han svigtede aldrig dem. Det kan lære os, at lige meget hvem vi er, lige meget hvor vi er, lige meget hvor ofte vi svigter, vil Jesus, Guds Søn aldrig svigte os.

En flygtning behøver frem for alt asyl, det vil sige: et sted at være. Et fritested, et tilflugtssted. At nogen modtager ham og siger: her kan du være, her skal du være velkommen. På en måde kan man sige, at det er netop derfor Jesus er kommet: for at blive modtaget. Han kom. Vi kom ikke til ham, men han kom til os. Men vi skal tage imod ham. Det er jo mærkeligt, at det er sådan indrettet, at vi kan sige nej – eller ja tak til den gave, som blev givet til verden, da det blev jul.

Det hørte altså med til det menneskeliv, som Jesus gik ind i, at han også prøvede at være på flugt. Det hørte med, at der er nogle, der tager imod ham, men at vi også kan sige nej.

Den glæde, som julesalmerne taler om, er reel nok. Det er ikke en glæde over, at alting går let og bare er dejligt. Nej, det er en glæde over, at midt i denne verden med al dens nød og frygt, med tortur, med død, med folk, der svigter, midt ind i den verden, som også tvinger nogle til at flygte, dér kommer Gud selv. Vi er ikke alene. Han vil være hos os og med os. Han vil dele livet med os.

Han steg til lave hytter ned. – Hvad skal vi svare til det? Vi skal tage imod ham med åbne arme: Kom, Jesus, vær vor hyttegæst, hold selv i os din julefest.

Bronzesmedens mesterstykke

Af Robert Fisker ·
Tegninger af Oskar Jørgensen

Den kolde blæst bed og svirpede i huden her oppe på toppen af åsen. Ulf holdt en flig af kappen op for ansigtet, så kun hans øjne var fri til at spejde ud over landet foran ham. Han kneb øjnene sammen til to smalle sprækker og stirrede med spændt mine og sind på det landskab, der så ofte havde været i hans tanker i årene på Ullics boplads langt nede mod syd.

Den lange færds farer og besvær måtte vige pladsen for gensynets lune glæde. Der ude lå barndommens

skov med Hejresøen og mosen og bag synets yderste rand lå bopladsen – hans boplads! Blæsten drev vand i øjnene og slørede synet. Han gav dem et vift med kanten af kappen, men den stride blæst fyldte dem atter med vand. Kulden og de tunge skyer gav Atle ret. Alle på Atles boplads havde spået om sne og rådet ham til at blive hos dem, til vejret klarede op.

»Når du har været så længe på vej, betyder nogle dage eller uger vel ikke så meget,« havde de sagt hos

Atle. »Vi vil gerne høre mere om din tid hos Ullic og hans folk der nede mod syd.«

Ulf rullede lidt med begge skuldre for at bringe byrden på sin ryg i bedre leje. Den sære, lange pose, som han under hele sin lange rejse havde vogtet på som en kat på sin killing. Mange havde spurgt om, hvad han havde i den. Det havde de da også gjort hos Atle. han havde givet dem en kort snak om værktøj og den slags og hurtigt fanget deres tanker i en lang snak om li-

vet blandt folkene på Ullics boplads. Den pose rummede både hans fremtid og hans fortid.

Blæsten rev i vilde rusk i hans kappe, da han travede videre ned over åsen. Dagen var kort. Han måtte bruge den, før mørket faldt på. Vel var han nu på kendt grund, men i mørke blev selv det kendte fremmed.

Hans fødder kendte selv vejen. Det gav mere rum for minderne. De havde fået mere liv og styrke efter synet fra toppen af åsen.

For hvert skridt nærmede han sig det liv, han havde levet for godt tre somre siden, da hans verden var bopladsen med familie og venner, med arbejde og lege og fester og med stoltheden over at høre til på Bojeriks boplads, der havde det bedste ry i det ganske herred.

Mellem vårens og høstens hellige fester drog Bojerik ofte på gæsteri og handel med sine karle – enten til vands i den store båd eller til lands på de heste, han var stolt af og kendt for viden om. Atle og andre høv-

dinge og goder drog også på færd og gæsteri, men ingen af dem i så stort mål som Bojerik.

Ulf huskede endnu den vinter, da Bojerik og hans folk havde talt om deres færd gennem skove og store sumpe til fjerne bopladser mod syd. Da havde han for første gang hørt om den store smed Ullic. Siden havde han lært mesteren at kende, da Ullic gæstede Bojeriks boplads med en lille flok karle. Ullic havde haft sin faste gang hos Ulfs far, Gudbjørn, der var ligeså stor en mester i flint som Ullic var i bronze. De to havde haft mange slags ting at snakke om.

I årene der fulgte, havde Bojerik og Ullic gentaget deres gæsterier hos hinanden, og det år, da Ulf blev femten somre, havde Ullic taget ham med sig hjem for at holde sit løfte til Gudbjørn: at lære hans søn at smede i bronze.

Ulfs øjne styrede støt og sikkert hans krop og fødder, mens hans tanker snørklede af sted gennem mindernes vildnis af tider, steder og mennesker. De dvælede som så ofte før ved den dag, da Ullic havde vendt og drejet lurens slanke rør mellem sine store og stærke hænder. Hans rynkede ansigt havde ikke røbet, hvad han tænkte ved det, han så. Men hans ord ville Ulf huske resten af sine dage.

»Jeg kender ikke nogen, der kunne have gjort det bedre, men jeg undres ikke,

Ulf. Jeg kan næppe lære dig mere. Nu er du din egen mester. Det horn er dit mester-stykke!»

Det havde været svært at tage afsked med de mennesker, han havde levet med så længe. En del af dem mente, at han skulle blive hos dem, men Ullic stod fast på, at han skulle rejse hjem til sine egne.

»Jeg lovede din far, at jeg ville sende dig hjem, når du havde lært mit håndværk. Tag dit mesterstykke med dig, så vil han tage imod dig med åbne arme og stolt glæde!»

De ord havde glædet Ulf, for hans længsel efter Dis – Bojeriks ældste datter – havde vokset sig så stærk og stor, at den til tider trak hans tanker bort fra arbejdet med bronze, forme og smelte-ovn.

Nu var hans lange rejse snart slut. Han var i et land og blandt mennesker, han kendte, og han bragte frugten af sit arbejde og sin kunnen med sig – den lur som en mester i kunsten havde kaldt et mesterstykke.

Siden han var dreng, havde hans tanker og sind været fanget af det hellige

horn, som Bojerik blæste i, når bopladsernes folk var samlet på den store slette til de hellige fester. Det var som at høre oksernes brølen og stormens vilde tuden blive sluppet løs fra hornets slangekrop, mens Bojerik og de andre hellige goder førte an i de gamle bønner og gerninger til gudernes ære.

Goder og frænder fra andre pladser i herredet havde skaffet sig våben og smykker og andre smukke ting af bronze, men kun Bojerik havde skaffet sig et helligt horn, der kunne bringe guder nær i arbejde og fest. Det gjorde ham og hans boplads æret og agtet over det hele herred.

Og nu ville bopladsens hæder og ry blandt mennesker og guder øges og styrkes, når han – Ulf, Gudbjørns søn – vendte hjem med sit mesterstykke og gav det i brudekøb for Bojeriks datter!

De lyse tanker og håb blegnede brat i skyggen af den snak, han havde hørt på Atles boplads. – Noget om, at Atle havde planer, der gik ud på at få sin ældste søn Agil gift med Dis, så hans og Bojeriks slægt kunne blive forenet i en pagt ...!

En anden og mere hed snak havde fortalt, at skovfolket var begyndt at røre på sig i deres kamp for at standse bopladsernes hugst af træer og brug af skoven til græsning for deres kvæg. – De røvede kvæg i skovene og overfaldt huse og gårde,

der lå i udkanten af bopladserne.

Atle ville lade et par af sine karle følge med Ulf på det sidste stykke vej af hans lange vandring, men Ulf havde sagt nej tak. Han mente, at han nok kunne klare sig selv på steder, han var kendt med.

Det var begyndt at sne. Ulf standsede op og så sig om. Nu måtte han samle sig helt og fuldt om vejr og vej. Skovens træer tog en del af for blæsten, men sneen tog til i mængde. Han måtte gøre sig klart, hvor langt han var kommet, før sneen tog hans udsyn. Han fulgte den gamle sti, der førte ind til mosen og satte farten op for at nå så langt som muligt, før mørket blev for tæt.

Et stykke længere inde i skoven gravede han sig ned i en bunke visne blade, åd nogle bidder røget kød og lidt brød fra sin madpose og dulmede den værste tørst med lidt sne, før han svøbte kappen tæt om sig og lagde sig til at sove. Han havde sovet mange slags steder under sin lange rejse, så han gled snart ind i træthedens faste søvn, mens sneen lagde sig som en dyne over hans blad-seng.

Næste morgen var snefald og blæst hørt op. Han var stiv i både krop og lemmer, så han trampede og bankede arme, før han gik videre. Tørsten begyndte at plage ham. Han prøvede på at stille den med sne, men det hjalp ikke længe. Snart brændte den atter i hans

hals og fik ham til at tænke på bækken ved bopladsen, hvor han og Dis havde taget afsked med hinanden.

Hvordan så mon Dis ud nu? Hvor meget betød mon Atlens snak om hende og Agil ... og ...? Tankerne fan-

gede ham så meget, at han ikke gav agt på føddernes trav. Han snublede og faldt. Da han rejste sig gjorde det fælt ondt i den ene fod, men han bed tænderne sammen og haltede videre.

Da han nåede frem til mosen gjorde foden så ondt, at han måtte hvile den. Han satte sig med ryggen mod et stort, væltet træ og baksede med de snore, der holdt sko-skindet fast om

den dårlige fod. Mens hans fingre var så stive af kulde, at han måtte give op. Han kunne ikke hvile tiden væk, hvis han skulle nå bopladsen, før det blev mørkt. Han måtte videre, koste hvad det ville!

Idet han ville rejse sig, hørte han stemmer. Han stivnede og lyttede. Måske var det folk fra hans boplads! De kunne hjælpe!

Han kom op på knæ, så han kunne se over den tykke stamme ... og trak i et ryk hovedet til sig igen. De tre mænd, der kom på stien, var klædt i skind og klude, der klart viste, at de hørte til skovfolket! Han dukkede sig helt ned bag stammen og lyttede. Han forstod ikke meget af deres snak, men han blev dog klar over at Atles snak om kvægrov og overfald nok var alt for sand. Da stemmerne døde hen, vovede han atter at kikke op over stammen. Mændene havde forladt stien og travede mod syd i retning af Hejresøen. Ulf trak vejret dybt og lettet, men så slog det ned i ham, at den del af bopladsen, der lå nærmest Hejresøen, havde huse, som lå tæt op ad skoven.

Han tvang sig selv på benene og haltede videre. Han støttede sig til en tyk gren, han havde fundet bag den væltede stamme. Men smerten i foden blev alligevel mere og mere ond.

Blæsten havde lagt sig helt, da han humpede ud af skoven og op mod toppen af åsen. Her oppe fra kunne

han se ud over bopladsen på åsens anden side. I den sene dags slørede lys lignede huse og gårde en flok store dyr, der lå og trykkede sig i sneen. Der var ikke mange folk at se mellem husene. Man var nok ved at trække sig i hus, før mørket faldt på.

Men hvad var nu det? Der dukkede nogle skikkelser ud fra skoven mod syd. Måske var det folk, der havde været til skovs efter bytte eller brænde? Nej, de ville ikke snige sig af sted på den måde. Det måtte være folk, der havde ondt i sinde!

Hvad skulle han gøre? Inden han kunne nå frem og slå alarm, ville ulykken være sket. Men han måtte prøve! Han baksede den tunge pose af sin ryg for at få lettet sin gang, men idet posen faldt ned i sneen, fik han en anden tanke: Han kunne bruge sit horn!

Hans stive fingre sinkede ham i arbejdet med at samle hornets tre dele. – Nu var de fremmede tæt inde på bopladsens yderste huse!

Hans dårlige fod smertede fælt, da han rejste sig og satte luren til munden. Han stønnede højt, fyldte lungerne med luft og blæste.

Luren fyldte luften med dybe brøl og lange, tudende toner, og Ulf blæste og blæste, til han tabte både vejr og kræfter – til alt blev svimlende sort, og han sank om i sneen.

Da han atter kunne se og sanse, lå han på et skind i

sin fars hus. Rundt om sig så han ansigter, han ikke havde set, siden han drog af med Ullic: Mor, far, søster, bror og flere andre. De smilede og lo og klappede ham på kinder, krop og hænder, og munden stod ikke stille på nogen af dem. Han kunne ikke få styr på deres snak. Hørte den kun som glade lyde, mens hans mor prøvede at made ham med varm suppe.

»Skov ... skovfolkene,« stammede han mellem to slurke suppe.

»Tænk ikke på dem, søn!« sagde Gudbjørn. De løb som rædde rotter, da du blæste i dit horn. Vi havde ikke ventet dig hjem før til våren!«

»Ullic sendte mig af sted ... han kunne ikke lære mig mere. Jeg ville selv hjem for ...« Ulf gik i stå og stirrede på et nyt ansigt, der var dukket op og kom ham ganske nær ... Dis! Og bag hende Bojeriks barske fjæs.

»Dit horn har sparet os for onde hændelser,« kom det fra Bojerik. »Det er det smukkeste arbejde, jeg har set, og du har ...« Bojerik tav og så på sin datter, der kysede Ulf på mund og kinder; så rømmede han sig og brummede: »I har mit minde og gode ønsker! Til våren fester vi for min datter Dis og bronze-smeden Ulf, flintsmedens søn!«

HJÆLP

- det hjælper!

*Af Lili Nielsen
Fotos ved forfatteren*

Fatuma kom til os en dag i november. Første gang, jeg så hende, sad hun på trappen til en af hytterne og kiggede tomt frem for sig. Jeg satte vægten op og vejede hende ... 6,3 kg.

Født i august 1980, stod der på hendes kort. Først troede vi, at det var en fejl, men det var rigtigt. Fatuma var fem år og vejede ikke mere end, hvad et dansk spædbarn på 4-5 måneder normalt ville veje. Hun er et af Kwale distrikts mange under- eller fejlnærede børn.

Jeg arbejder som U-landsfrivillig sygeplejerske på Kwale Family Life Training Centre i Kenya, udsendt af Mellempfolkeligt Samvirke. Kwale distrikt ligger i kystprovinsen, 40 km fra Mombasa, et område med frugtbar jord og megen regn.

Centret er et af 12 i Kenya, der arbejder med at forebyg-

ge og behandle under- og fejlnæring. Family Life Training programmet er et regeringsprojekt, som støttes af Unicef, Danida og Mellempfolkeligt Samvirke.

Fatuma var hos os sammen med sin mor og sin halvandet år gamle lillesøster. Hun var et stille barn, der trods sine fem år hverken kunne gå eller stå, men »gumpede« sig lidt frem på halen.

Under det 3 ugers ophold hos os viste det sig, at Fatuma's mor interesserede sig mest for den raskere lillesøster og overlod Fatuma meget til sig selv. Det ses ikke sjældent. Børnene fødes hurtigt efter hinanden og det nye barn optager moderen så meget, at det større barn »gemmes lidt af vejen«.

Fatuma blev snart vores »lille veninde« og vor interesse for hende vækkede også moderens, og forholdet imellem mor og datter blev bedre. Fatuma begyndte at spise helt godt, tog pænt på i

vægt og vejede ved udskrivelsen næsten et kilo mere – flot på tre uger!

På centret bor mødrene i små hytter to eller tre sammen med deres børn. Børnene kommer på diæt, mødrene laver selv mad til dem og sig selv over åben ild og lærer i praksis at sammensætte et ernæringsmæssigt rigtigt måltid af de lokalt tilgængelige fødevarer. F.eks. er æg, mælk, kød og fisk dyrt og ikke altid til at skaffe for en fattig familie. Men ting som bønner, cowpeas og green grams (en slags bønner og ærter) er gode proteinkilder, som familien kan dyrke i køkkenhaven.

Under opholdet undervises mødrene også i hygiejne, sundhed, familieplanlægning, forebyggelse af sygdomme og i landbrug. Centret har en »shamba« – en farm, hvor mødrene arbejder med børnene på ryggen under vejledning af centrets landmand.

I Kenya er forskellen mellem rig og fattig meget stor. Børnene på centret kommer som oftest fra meget fattige familier og de fleste af mødrene har aldrig gået i skole og kan hverken læse eller skrive. Da børnepasning og madlavning så afgjort er kvindeopgaver her, kan en moders uvidenhed også være medvirkende til, at et barn bliver fejl- eller underernæret.

De fleste af disse små børn får marasmus, en slags sulttilstand, hvor de bliver tynde, indfaldne og tørre med »alt

for stor hud« og gammelmandsansigt. De kan ikke selv spise og får simpelthen for lidt af både proteiner, kalorier og vitaminer.

De lidt større børn, som selv kan spise, får »Kwashiorkor«. De spiser, hvad der bliver stillet foran dem – men det er oftest blot »ugali«, – en stiv grød lavet af majs mel og vand. Det fører til proteinmangel, som giver opsvulmet mave og væskeansamlinger i ansigt og på ben og arme. Huden brister og efterlader sår, som der let går betændelse i.

Fatuma's historie er en af de positive. Hvert år dør ellers tusindvis af børn i Kwale distrikt. Når et barn er under- eller fejler næret og derfor svagt, kan selv en simpel maveinfektion, mæslinger eller lungebetændelse betyde døden!

Ud af hver tusind børn under fem år dør hvert år 195 her i distriktet.

Flerkoneri er meget udbredt her. Dette medfører meget store familier med mange børn, og familieplanlægning er kun accepteret af få. Her er børnene en families rigdom og alderdomsforsikring.

I kystområdet er overtroen også meget stærk. Overalt ser man børn og voksne bære snore med små træstykker, dyretænder eller lign., der skal beskytte dem mod onde ånder.

Oftentimes oplever vi også, at familier tager deres børn hjem fra centret for at lade dem behandle af den lokale medi-

cinmand. Hos ham må et »Kwashiorkorbarn« f.eks. hverken få æg, mælk eller kød, men kun »Ugali« eller tynd »Ujii« – tynd majsgrød!

FN's sundhedsorganisation WHO har sat som mål at opnå »sundhed for alle i år 2000«. Man må diskutere, om det mål er realistisk!

For at nå dette mål arbejder man i Kenya meget med et begreb, som man kalder

»Community Based Health Care«. En slags »hjælp-til-selvhjælp-princip«, hvor det enkelte lokalsamfund skal være med til at løse sine egne sundhedsproblemer. På længere sigt er det ideen at træne lokale frivillige, som kan vejlede landsbysamfundet i forebyggelse af sygdom og underernæring.

Et sådant program er vi fra centret ved at starte i en lille

landsby i distriktet sammen med landsbyens komite. Vi ser det også som en af vore store fremtidige opgaver at få et samarbejde igang med de lokale medicinmænd. Så kan vi lære af dem, og de af os, og hvis de ikke opfatter os som en »trussel«, kan de måske blive vores og landsbyens fremtidige hjælpere til udryddelse af under- og fejler næringen. Men der er stadig lang vej!

Efter udskrivelsen fra centret følger vi børnene, enten i hjemmet eller i grupper i landsbyerne. Denne del af arbejdet er meget vigtig, fordi netop her har vi chancen for at møde og påvirke faderen, som jo absolut er familiens overhoved.

En varm dag i december bumler vi så afsted i bil til follow-up i Mkongani, den by hvor Fatuma bor. Vi står under træet ved siden af klinikken og hænger vægten op, mens mødrene samles om os. Pludselig får jeg øje på Fatuma – min lille veninde. Hendes mor smiler, og jeg ser, at faderen også er med idag. Fatuma bliver hængt op i vægten – hun hyler og skriger, dejlig aktiv! Hun vejer 7,6 kg og hendes mor fortæller stolt, at hun er begyndt at gå lidt!

Selvom under- og fejler næringens bjerg er stort i Kenya og svært at bestige – så får man en dag som idag i glimt alligevel en fornemmelse af, at vi er på vej – om end skridtene er små – den rigtige vej, opad!!

*Da nu Jesus var født i Betlehem ...
kom der nogle vismænd fra Østerland
til Jerusalem og spurgte: »Hvor er
jødernes nyfødte konge? Thi vi har set
hans stjerne i østen og er
kommet for at tilbede
ham.«*

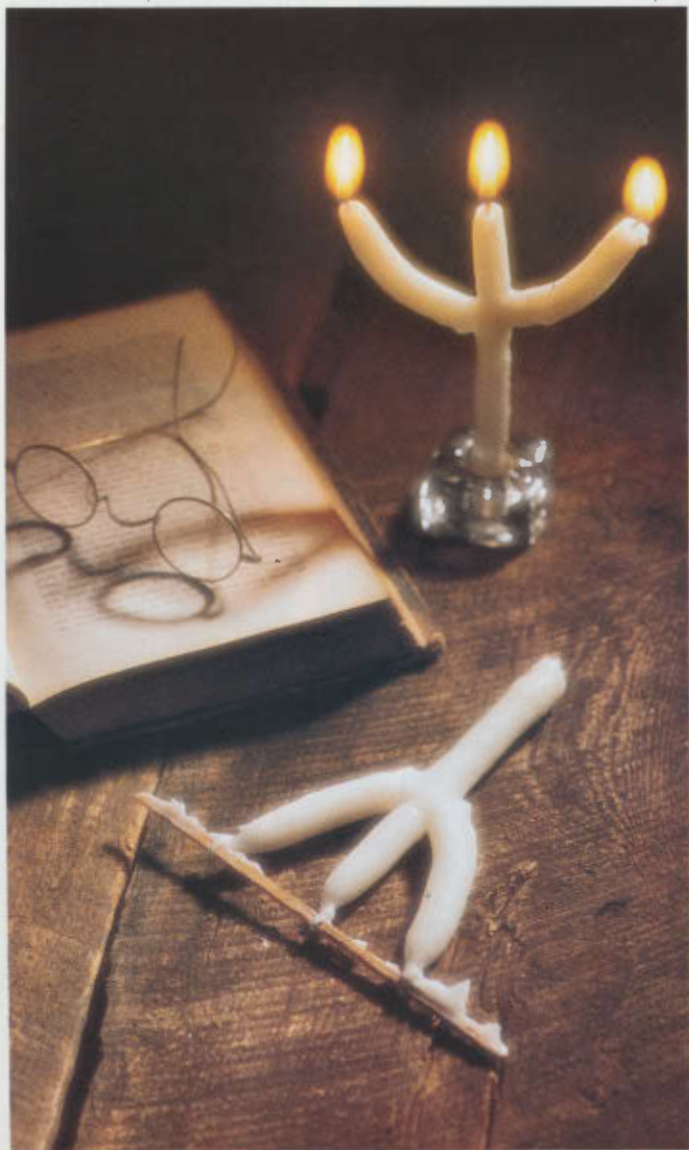
*... Og de gik ind i huset og så barnet
med dets moder Maria; da faldt de
ned og tilbad det, og de lukkede op
for deres skatte og
bragte det gaver: guld,
røgelse og myrra.*

*Illustration:
Gitte Klokke*

Helligtrekongerslys

Af Ingrid Windfeld-Lund

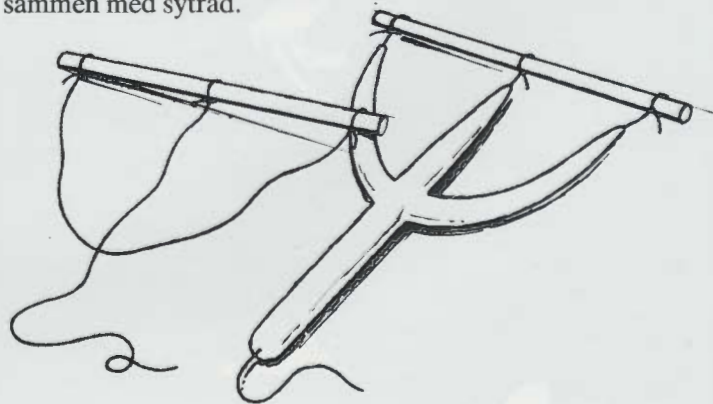
Julen slutter med helligtrekonger den 6. januar. Aftenen før – helligtrekongersaften – kan fejres efter gamle traditioner. Blandt dem er at tænde helligtrekongerslys, som man selv kan lave af gamle lysestumper, hvis man også har en gryde, en spand eller blikdåse og en tynd pind på ca. 20 cm. Til hvert lys skal også bruges to stykker væge, et på 24 og et på 16 cm; væge kan man købe i hobbyforretninger.

Klip de sortbrændte ender af vægerne og smelt lysestumperne i vandbad: I en spand eller blikdåse opvarmes de i en gryde med vand. Imens binder du den længste væges ender fast på pinden med et mellemrum på 16 cm. Den korte væge bindes fast midt imellem, og hvor de krydses, bindes de sammen med sytråd.

Når lysestumperne er smeltet, kan du fiske de gamle væger op. Har du ikke ret meget stearin, kan du fylde spanden op med varmt vand – stearinen flyder oven på. Men pas så på ... hvis de nye væger kommer i vandet og bliver våde, når du begynder at dyppe, kommer lysene aldrig til at brænde ordentligt. Senere må lysene gerne komme ned i vandet.

Du får det bedste lys, hvis stearinen er ca. 70°. Hvor tykt lyset skal være, bestemmer du selv. Lad det hænge, til det er koldt.

På Helligtrekongersaften kan man så kappes om at gætte, hvilket af de tre lys, der brænder længst, og udlove en belønning til den, der gætter rigtigt.

En skovnisse på afveje

Af Kirsten Lund Frandsen
Illustrationer af Lillian Martinussen

Langt inde i den store skov er der en meget, meget stor sten. Rundt om den sten ligger der

en hel masse andre sten, som er lidt mindre. Man siger, at en kæmpe en gang for tusind år siden har kastet til måls efter den store sten. Han var nu ikke ret godt til at ramme ...

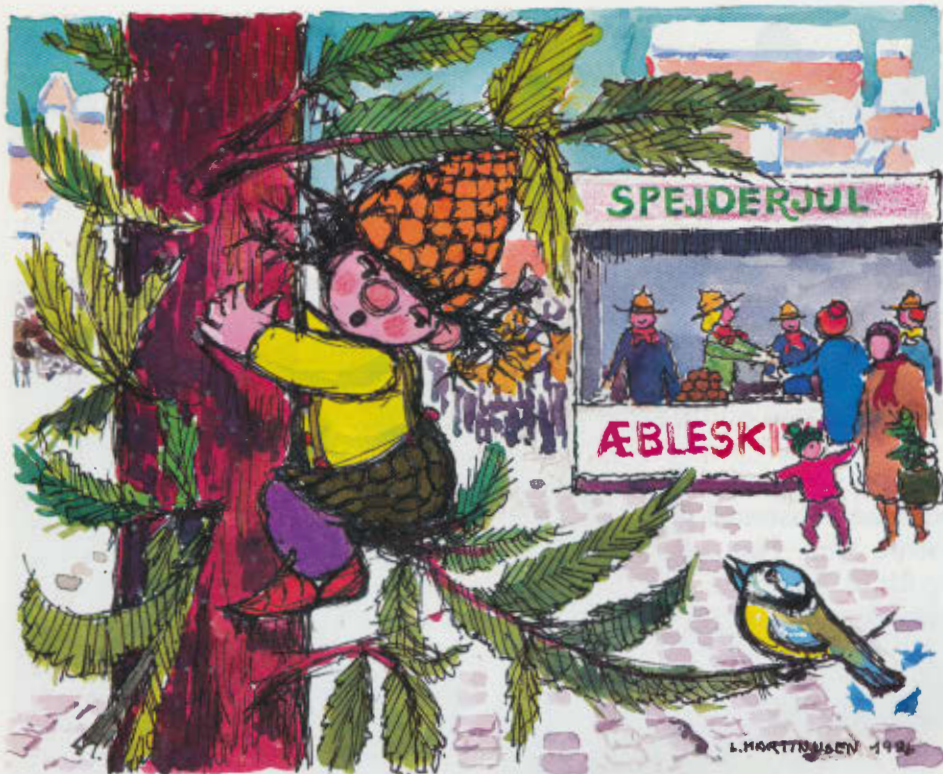
Hvordan det nu er gået til, så ligger de sten der. Og lige netop der er det, at skovnisserne holder til.

En skovnisse er ikke helt nem at få øje på. Det går nok lettest om efteråret, når der ikke er ret mange blade på træerne – eller også, måske, ved juletid, og det kommer vi til. Men de er hurtige, og gode til at gemme sig.

Som alle nisser er de også meget nysgerrige. Det kan godt blive farligt for dem, særligt hvis de vover sig hen i skoven, hvor der bliver arbejdet med maskiner og kørt med biler.

En af de allermest nysgerrige skovnisse-drenge kravlede en dag op i en traktor og kom til at sætte sig på knappen til hornet. »Dyyyt« sagde det, og han blev så forskrækket, at han rullede rundt og trimlede baglæns ned på jorden. Siden den dag blev han kaldt »Dyt«, og i skovnissernes familieråd blev de enige om at være ekstra forsigtige og holde sig væk fra alle slags maskiner.

Men Dyt kunne ikke rigtig nære sig. En vinterdag, da han var på opdagelse helt alene, kom han til et sted, hvor nogle mennesker var ved at læsse grantræer op på en lastbil. Det var så spændende, at han måtte helt ind i førerhuset – og pludselig kom chaufføren, satte sig ind og smækkede døren i, før

Dyt nåede at smutte ud, og bilen begyndte at køre.

Hvis Dyt nu havde været en troldeunge, kunne han have taget en hvid pind i munden for at blive usynlig, men den slags trolderi er ikke noget for nisser. Så det var bare med at krybe sammen for at gøre sig så lille som muligt og gemme sig godt, for skovnisser kan ikke lide at blive opdaget af mennesker.

Chaufføren sad og fløjtede og glædede sig til at komme hjem til sin kone og sin middagsmad, men først skulle han ind til byen og aflevere sit læs af juletræer på torvet.

De kørte ud af skoven, ned ad en lang bakke og ind gennem byen, helt ind til torvet, så først standsede bilen.

Chaufføren sprang ud – og inden døren smækkede i igen, var nissedrengen efter og i et stort hop oppe på ladet for at gemme sig mellem grantræerne, som lugtede så dejlig hjemligt midt i den store larmende forvirring på torvet.

Inde i den store skov ved den meget store sten begyndte man at savne Dyt, da han ikke kom hjem til spisetid. Det var aldrig sket før, for han var nemlig altid sulten!

De blev lidt bekymrede, skovnisserne, og gav sig til at lede efter ham og spørge alle skovens dyr, om de havde set noget til ham..

Endelig var der en musvit, der sagde: »Jeg har set Dyt, jeg har set Dyt, han kørte med en lastbil fuld af grantræer!«

Det hørte den store krage, som kan flyve så langt, og den fløj helt ind til byen. Den fandt også torvet, hvor de solgte juletræer, men Dyt var der ikke. Kragen sagde til alle byens fugle, at de skulle holde udkik efter en lille altid sulten og altid nysgerrig skovnisse, som lige nu måske var lidt bange og længtes hjem.

Hvor var Dyt?

Da han sprang op og gemte sig mellem grantræerne, kom han til at sidde helt inde ved stammen på et stort træ med tætte grene. Der blev han sidende og holdt sig godt fast, mens træerne blev læsset af og stillet op på torvet, parat til at blive solgt.

Da Dyts træ omsider stod stille, vovede han sig så langt frem, at han kunne kikke ud, og hans øjne blev større og større, mens han forsøgte at følge med i alt det, der skete på torvet.

Der var boder og tombolaer, spejderne solgte æbleskiver og »Spejderjul«, og et orkester spillede julemelodier.

Pludselig blev hans træ købt af en mand og en hel flok børn, som bar det hen til et hus i udkanten af byen.

»Nej, hvor er det et flot juletræ,« sagde børnenes mor, »og æbleskiver har I købt – kom nu med ind og få varm kakao!«

Da den altid sultne og nysgerrige Dyt hørte det, sprang han ned fra træet og smuttede med ind i køkkenet, hvor han snuppede en æbleskive – og faldt i søvn bag køkkengardinet.

Han vågnede ved, at en lille blåmejse pikkede på ruden og gjorde tegn til ham om at komme ud. Den havde set ham fra foderbrættet og huskede, hvad kragen havde sagt. Det lykkedes Dyt at smutte ud til den uden at blive set.

»Her er mad nok, og her er dejlig varmt, men jeg længes nu lidt efter min mor,« sagde Dyt, »tror du, jeg nogensinde kan finde vej hjem?«

»Det er lidt farligt,« sagde blåmejsen, »men du må prøve at komme med en af de lastbiler, som skal ud i skoven efter flere juletræer. Find et sted at gemme dig, mens jeg prøver at få fat i den store krage, den kan sikkert hjælpe dig på vej,« – og væk var blåmejsen.

»Jamen,« sagde Dyt forvirret, »jeg bliver altså nødt til at have en madpakke med,« og min-sanden om ikke han smuttede

ind i køkkenet igen og sikrede sig en æbleskive, som børnene havde levnet.

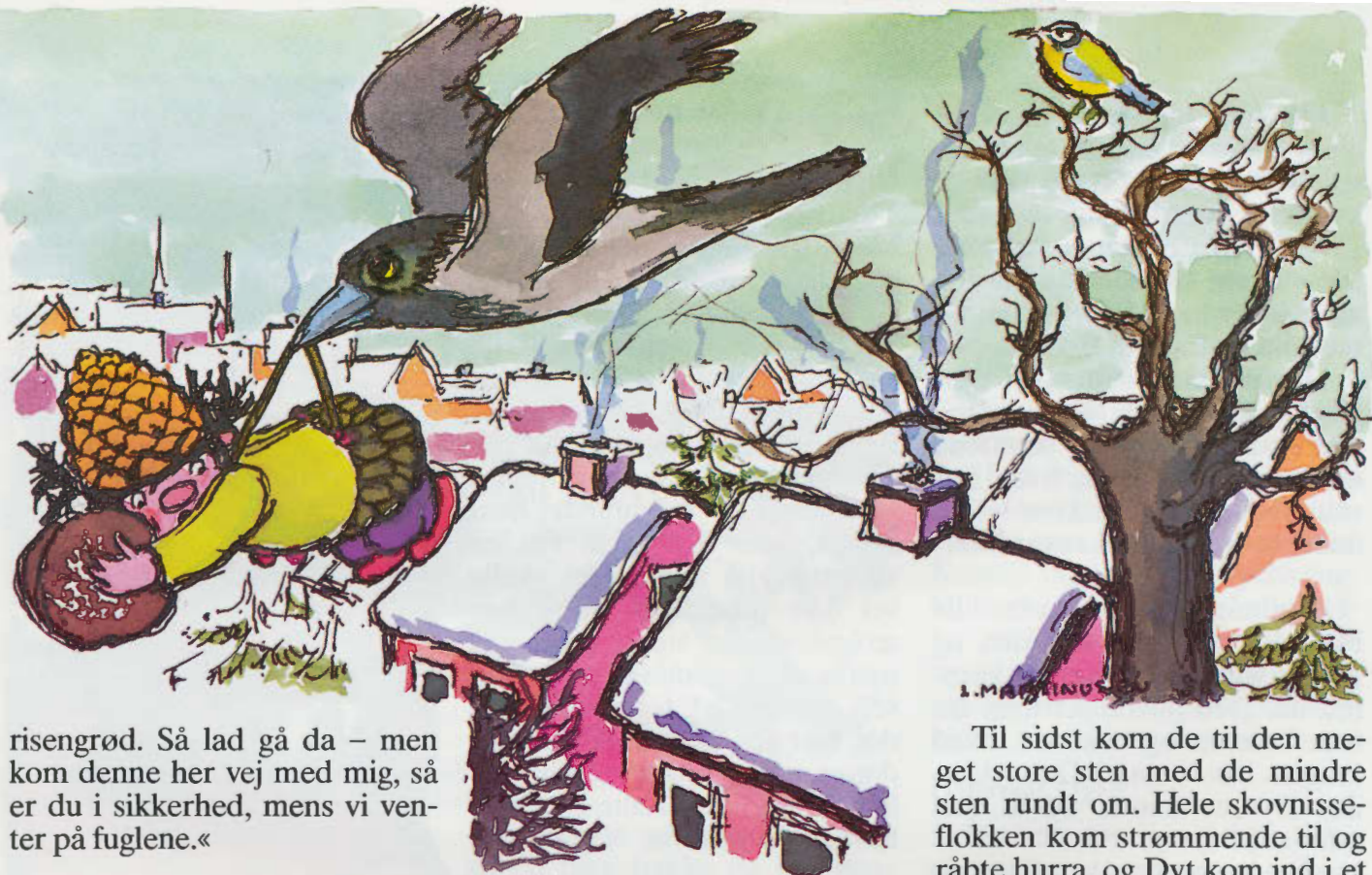
Men der mødte han den gråskæggede husnisse, som havde lugtet æbleskiver. Husnisser er lidt større end skovnisser, de kan blive meget gamle, og de flytter altid med. De er nogle rigtige drillepinde, men de har en stærk familiefølelse.

»Halløjsa,« brummede husnissen, »der har vi da vist en skovnisse på afveje, det skulle vel ikke tilfældigvis være *min* æbleskive, du står med i favnen?« »Øh, goddag hr. husnisse,« sagde Dyt forsigtigt, »nej, det tror jeg ikke – jeg mener, det er nærmest min rejseprovi-ant.« – Og så fortalte han lynhurtigt sin historie. »Og du kan

nok se,« sluttede han, »at det vil være pænt af dig at hjælpe mig nu, ikke?«

»Tja,« sagde den gamle husnisse og strøg sig over skægget, »du er jo en slags halvfætter, og om nogle dage får jeg også min

risengrød. Så lad gå da – men kom denne her vej med mig, så er du i sikkerhed, mens vi venter på fuglene.»

Lidt efter kom blåmejsen tilbage sammen med den store krage, som snuppede Dyt i kraven med æbleskive og det hele, fløj ned i byen og satte ham på ladet af en stor lastbil, som skulle ud i skoven.

»Nu kan jeg ikke bære dig længere,« pustede kragen, »god tur hjemad!« og så fløj den i forvejen for at fortælle i skoven, at Dyt var på vej.

Det blev en kold tur. Dyt krøb sammen på ladet, og det var godt at have en stor æbleskive at gnaske på undervejs.

Da de kom til skoven, var Dyt så trimlende mæt og så stivbenet af kulde, at han næsten ikke kunne løbe, og der var langt endnu til den meget store sten. Det var også begyndt at blive mørkt.

Men netop som han var rigtig ked af det, mødte han et egern, som råbte til ham: »Hej Dyt, sæt dig op på min ryg, og lad os se, om ikke vi klarer at få dig hjem, inden det bliver nat« – og så gik det ellers afsted, mens Dyt klamrede sig fast af alle sine kræfter.

Til sidst kom de til den meget store sten med de mindre sten rundt om. Hele skovnisseflokken kom strømmende til og råbte hurra, og Dyt kom ind i et varmt bad. Bagefter holdt skovnisserne en fest, som alle skovens dyr var med til. Festen varede i tre dage, og det var et held for Dyt, for han var så træt og æbleskive-mæt, at det først var den tredie dag, han rigtig kunne lege og danse og spise af den dejlige skovnissemad.

Hvis du gerne vil se en skovnisse, så skulle du tage og kikke efter, om der skulle gemme sig en lille fyr mellem grenene på jeres juletræ. Hvis der gør, kan det godt være, at han er sulten, i hvert fald er han nysgerrig!

En blød aften en sommer lige efter krigen – en eller anden krig. Krige er ligegyldige, de handler om døden, ikke om livet. Livet var lige nu at være 15-16 år og på sommerlejr. Vi var tre såkaldte store spejdere, som stillede ufattelige erfaringer og skovmandsfærdigheder til rådighed for lejrens ulveunger, de små snøvl, og for deres førere, som jo dengang (jeg ved ikke, hvordan det er i dag) led af den skavank at være piger.

En blød aften, som sagt – men var ikke alle aftener den sommer bløde? Når jeg tænker tilbage, var dagenes luft som honning og aftenerne som rav. Krigen var forbi, men dens utryghed og længsel efter fred sad som et minde i kroppen, så fast, at hver morgens trykke opvågningen var et lille under. Freden var salig, sommeren uendelig. Da den begyndte engang for længe siden, havde man kry forladt skolen, beruset af frihed, aldrig skulle man sætte fod så barnlige steder igen. Verden ventede.

Af mit spejderliv

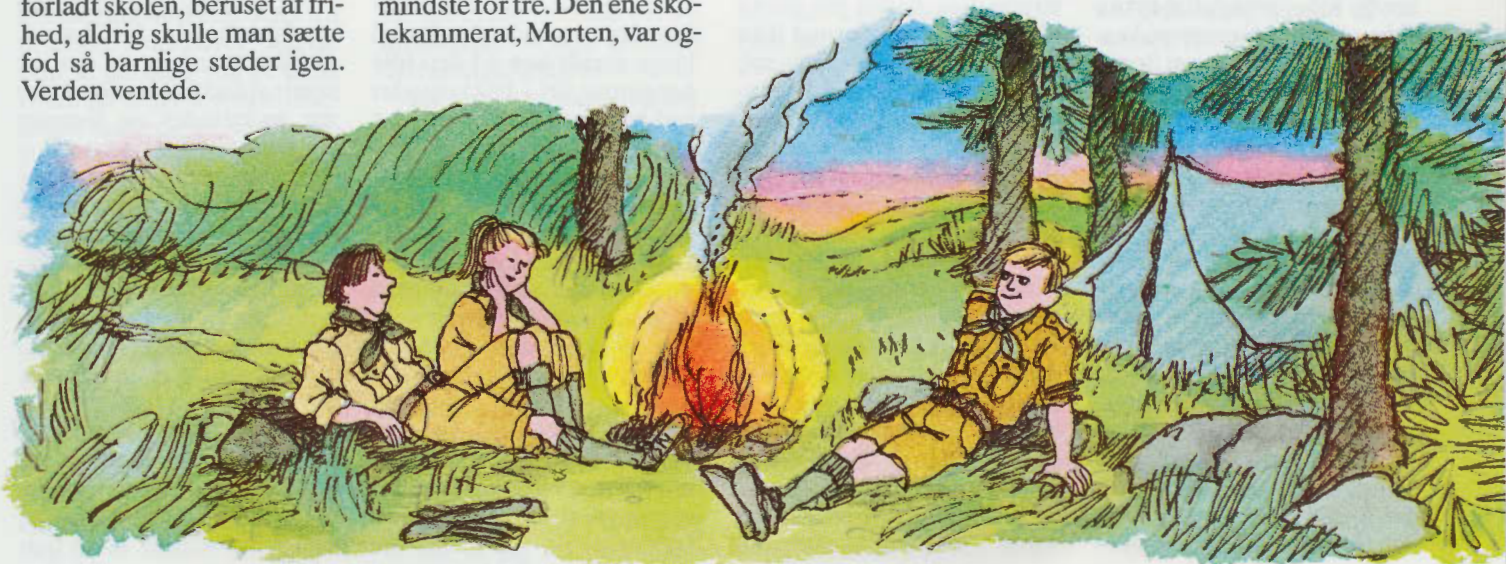
Franz Berliner fortæller. Tegninger: Kirsten Raagaard.

En blød aften den sommer – ja, man kan godt sige, at den for tre af os i lejren var en slags sidste sommer. Vi havde gået i skole sammen, delt sejre og nederlag i mange år, glæder og sorger, velfortjent ros og ufortjente lusinger (nogle af lærerne slog som gale dengang). Når lejren var forbi, så vi måske aldrig hinanden mere. Efter sommeren skulle vi spredes for alle vinde, eller i det mindste for tre. Den ene skolekammerat, Morten, var og

så stor spejder. Den anden, Bitten, var flokassistent, og uheldigvis havde man været forelsket i hende i årevis. Sommeren fik en ekstra bittersødme ved at netop hun var gået ind i spejderiet. Nok havde hun ihærdigt afvist én, men dog ikke mere end at man stadig var på krogen, som den stakkels laks, der løber med linen i elven og ikke selv ved, hvor meget eller

hvor lidt den bliver styret. Og nu havde man chancen: Måtte hun, så ny hun var i spejderlivet, ikke uundgåeligt overgive sig, når hun så, med hvilken ekspertise man var i stand til at få et hold ulveunger til at grave et perfekt lejr-latrin, eller hvor uendeligt nonchalant man lavede et bål af en tot mos, tre våde blade, to pinde og én tændstik?

En blød aften den sommer, altså, sad staben i stabs-teltet. Dengang var vi meget anstændige og ordentlige. Ting skulle befinde sig på deres af naturen og menneskenaturens bestemte plads. Ulveungerne befandt sig i deres telte, hver bande for sig, med bandefører og bandeassistent på hver sin fløj, som rimeligt og ordentligt var. Væsener af hunkøn befandt sig naturligvis i deres telt. Og de tre store spejdere befandt sig lige så naturnødvendigt i deres telt.

Om natten var denne orden ubrydelig. Brud på den var så utænkeligt, at bare tanken ville have fået tordenen til at rulle, lyne til at knitre og et træ fra skoven til at vælte ned i hovedet på den, som tænkte det utænkelige.

Så man skjulte sine tanker godt for både sig selv og resten af verden.

Men om dagen og om aftenen kunne ordenen brydes og besøg tillades. Så om aftenen, når ulveungerne var kommet i soveposerne og sov på deres normerede pladser, sad vi store tit i stabstellet, som var pigernes. Vi snakkede dagen af og hengav os til vilde udskjelser: te og klemmer.

Jeg ved ikke, hvad nutidens spejdere laver, men for det tilfælde, at de ikke laver den slags, skal jeg forklare, hvad klemmer er. Klemmer er, eller i hvert fald var – hvis jeg husker ret, og det er jeg bange for – umådeligt tykke skiver brød, påsmurt et skrabet lag margarine og et derpå hvilende tyndt lag marmelade, lavet i en betonblademaskine, eller gummiost eller leverpostej. Af en eller anden grund serveredes de ofte på grydelåg.

Det var et vildt liv.

En blød aften, som sagt, havde vi lige taget den første bid af klemmerne, og jeg sad og beundrede, hvor smukt den røde marmelade presede sig ud mellem min elskedes små mælkehvide kanintænder. Pludselig blev idyllen brudt, da en sindsforstyrret ulveunge kom brasende

ind mellem grydelåg og klemmer og tekruis og meddelte, at Brand-Ras var gået sin vej.

Brand-Ras var en diminutiv ulveunge med et temperament, som ikke stod i noget rimeligt forhold til hans format. Navnet skyldtes hans hårfarve. Dengang omfattede børns inderlige racisme ikke blot mennesker af anden hudfarve, religion eller sprog, men også rødhårede, fregnede, skeløjede, kalveknædede, hjulbenede og kejt-håndede, foruden brillebærende, ordblinde, overbegavede, underbegavede, spidsnæsede, hulkindede og pludskæbede, for slet ikke at tale om folk med afvigende tandstilling, udstående ører eller aparte gangarter.

Ved et stabsforhør viste det sig, at der havde været et skænderi om noget chokolade, hvortil ejerforholdet skjulte sig i det dunkle. Brand-Ras havde på grund af sit manglende format ikke kunnet trumfe hverken ret, rimelighed eller magt igennem og havde derpå, under fremsættelse af dødelige trusler, forladt teltet og lejren.

Morten, som sjældent åbnede munden, åbnede den nu og meddelte sin beslutning om at drage på redningsekspedition. Jeg meddelte min om at drage med, og et øjeblik efter havde vi forladt klemmerne og min elskedes marmeladeomkransede tænder og var på vej op gennem skoven.

Da vi nåede vejen, satte vi kurs hjemad, eftersom

Brand-Ras havde sagt, at nu gik han hjem. Der var en 30-40 kilometer.

Har jeg sagt, at det var en blød aften? Utroligt blød var den. Solen havde efterladt sig en verden i orange og blå. Luften stod stille, alting var stille. En forsinket humlebi fløj over og lød som en Lancaster, der først lige nu havde opdaget, at krigen var forbi.

Stille var vi også. Vi var gode til at tie, Morten og jeg. Vi fulgtes gennem tykt og tyndt den sommer, men ikke mange ord faldt mellem os. De behøvedes ikke.

Morten var af naturen en tavs indianertype, som jeg beundrede enormt. Sikkert fordi jeg ellers ikke var tavs, men ivrig og tit fik sagt tåbelige ting, før jeg tænkte. Hvor mange gange har jeg ikke ønsket, ligesom politikerne, at kunne have holdt kæft med tilbagevirkende kraft.

Sammen med Morten kunne jeg tie. Så i god og indforstået tavshed gik vi med lange skridt hen ad den lille hengemte vej i bakkelandet ved kysten, og biler var der ingen af dengang efter krigen.

I det fantastiske halvlugskib vi i det fantastiske landskab. Tiden stod stille, og alle detaljer står skarpt for mig den dag i dag. Eller står snarere smukt slørede. Ikke fordi der skete noget, alt var bare stille og dejligt.

En figur kom til syne forude. Brand-Ras. Vi halede ind på ham. Han var i natbukser og sweater, og havde bare fødder.

Som efter aftale gik vi op på siden af ham. Vi fulgtes videre alle tre. Han var vild som en hveps endnu, med strimede spor af gråd over det hele, og havde ikke noget ønske om at snakke med os.

Så vi gik videre et stykke vej, til det passede Brand-Ras at holde hvil. Vi satte os på en høj grøftkant ved siden af vejen og lod sommernatsskumringen blive tættere, tyggende på græsstrå, som vi filosofiske naturer jo plejer at gøre.

Hvordan husker jeg ikke, men det endte med, at der gik hul på Brand-Ras og en talestrøm vældede ud, først agitato, så mere moderato og til sidst næsten adagio. Vi blev helt fine venner. Og vi fik ham overtalt til at give lejren en chance til, trods de infame fnatmidter, der havde forulempet ham og nu forhåbentlig lå kvalt i uretmæssigt tilranet chokolade.

Vi vendte om, dog lidt modstræbende, for det var så blød en aften, og det var svært at forlade en stund, der var anderledes og løsrevet fra normalitetens gøremål.

Da vi nåede skoven, var det buldermørkt. Morten tog Brand-Ras på ryggen, mens jeg gik foran og udfoldede alle mulige stifinderevner.

Lejren sov for længst. Men vi var undervejs kommet til at love Brand-Ras te og klemmer, så vi måtte i gang med et lille bål ved køkkenteltet. Morten gik til pigernes telt og sagde besked. Og med ham tilbage kom – ja, rigtigt, lige præcis, vores fæl-

les skolekammerat, min så ihærdigt elskede Bitten.

Da Brand-Ras var fodret af og teen stod ham ud af ørerne, gik hun med ham for at lægge ham i seng. Jeg tilbød at gå med for at flytte rundt på tungt sovende ulveunger i soveposer, så Brand-Ras kunne få sin retmæssige plads. Endnu husker jeg, med hvilket ømt blik og hvilken kærlig betoning hun afsløgte mit tilbud. Kun for i næste øjeblik at foreslå, at Morten kunne gå med og gøre det slidsomme arbejde, mens jeg blev siddende og passede bålet, til de kom tilbage.

Beruset af lykke blev jeg siddende og passede bålet. Nu var der ikke længere tvivl i mit sind. Hun ville ikke have mig til at kravle rundt i et

søvndunstende telt og tumle med bevidstløse ulveunger, hun ville skåne mig.

Længe havde hun skjult sin glødende kærlighed, nu formåede hun ikke at holde den tilbage længere.

Da der var gået en time, sad jeg stadig og passede bålet. Min lykkerus var langsomt ved at blafre hen, som flammerne for mine fødder.

Da der var gået en time til, var lykkerusen blevet til tømmermænd og min hele verden faldet sammen, som det lille glødebål foran mig.

Bittert slukkede jeg det. Jeg stavrede op til teltet, hvor den tredje store spejder lå og snorkede. Men ikke Morten, naturligvis ikke. Jeg lå i timevis og gloede op i luften og vidste, at jeg fra nu af ville

være ulykkelig til mine dages ende, som forhåbentlig ikke lod vente for længe på sig.

Det var næsten lyst, da Morten kom listende ind. Han havde strå og blade og kviste og grannåle og mos over det hele. Jeg kunne levende forestille mig, hvordan Bitten så ud, og sådan gik det med den kærlighed, og det er det sidste, jeg husker af mit spejderliv.

Nej, det passer ikke. Det er løgn alt sammen.

Da vi kom tilbage med Brand-Ras, var det *mig*, der gik op til pigernes telt med besked. Og det var ikke Bitten, der kom med tilbage, men en mere udvokset og varm og moderlig, som hed ...

nå, lige meget. Og da vi lagde Brand-Ras i seng, var det *mig*, der hjalp hende med at tumle rundt med sovende drenge, mens Morten passede bålet.

Og bagefter sad vi alle tre længe, længe ved bålet, drak utallige kopper te og snakkede om alt det, vi gerne ville have, der skulle ske i de kommende år i en endnu ung og grænseløs verden. Løver og hyæner luskede rundt uden for lyskredsen i den sorte og bløde nat, men vi hverken så eller hørte dem. Og *hun* var blød og varm og sød og kærlig, og hende skulle jeg meget hellere have forelsket mig i end i Bitten, den heks. Men det var jo umuligt, for hun var så gammel, fire-fem år ældre end jeg.

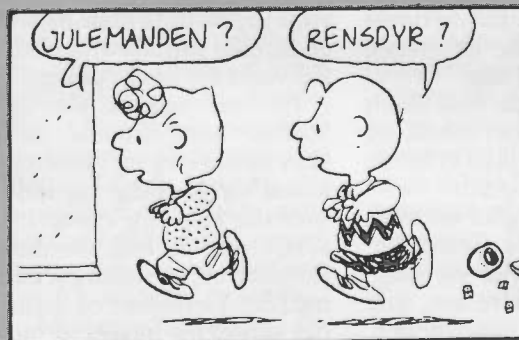
Og det er sandheden, hele sandheden og intet andet end sandheden, om en blød aften en sommer. Det var min sidste sommerlejr, og det er det sidste, jeg husker af mit spejderliv.

Hvordan gik det så siden med kærligheden? Det gik udmærket. Den forsvandt. Hvor den blev af ved jeg ikke. En dag gik den bare sin vej, ligesom Brand-Ras. Ingen løb efter den og hentede den hjem igen.

Borte var den, og Bitten kun et minde fra en fjern sommer. Men på det tidspunkt var der et helt andet ansigt, som ikke var spor fjernt, men meget tæt på, med fregner og et smilehul, som kom og gik og ikke var til at blive træt af.

RADISERNE

af
SCHULZ.

Juletræet - træ til jul

*Ide og tekst: Ulla Thorup
Tegning: Henning Aardestrup*

Når huset dufter af gran, er det for alvor jul.

Juletræet skaber julestemning, men hvad kan det ellers bruges til?

Har du tænkt på at lave gaver af træ?

Hvordan kan du bruge træets form til julepynt?

Disse ting få du nogle ideer til og anvisninger på i det følgende.

Klip to træer ud i grønt karton efter skabelonen. Klip stjernen, et stort og ti små hjerter ud i rødt karton.

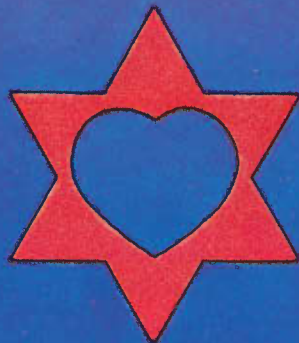
Rids en linie på træerne i den stiplede linie ved hjælp af en lineal og strikkepind.

Sy de to træer sammen på symaskine med store sting, idet stjernen og det store hjerte syes fast samtidig.

De andre hjerter limes eller syes fast i nogle af åbningerne og på nogle af grenspidserne.

Træet foldes ud, så det kan stå.

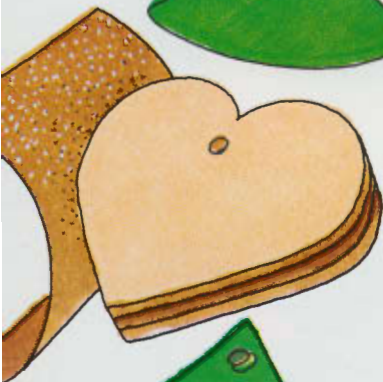
Uro af træfigurer:

Tegn omrids af træer og hjerter på en krydsfinérplade cirka 5 mm tyk. Sav dem ud med en løvsav. Slib kanterne jævne og glatte med fil og sandpapir.

Bor et hul til ophæng med et 2 mm-bor.

Mal til sidst figurerne med rød og grøn plakatarve eller malingrester.

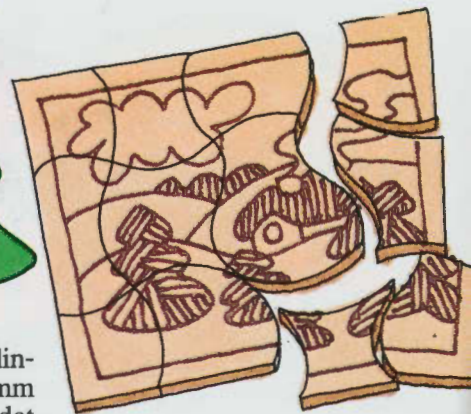
Hvis du har et stykke linde- eller birketræ cirka 5 mm tykt, kan du bruge det i stedet for krydsfiner. Men det træ er så kønt, at det ville være en skam at male figurerne. I stedet kan de dekoreres med et huljern.

Hæng træer og hjerter op under hinanden i et langt silkebånd eller mange ved siden af hinanden i et vindue.

Brug løvsaven til at lave et puslespil.

Mal eller lim et billede på et stykke krydsfiner. Tegn brikker med en blød blyant. De skal være så enkle, at du kan save dem ud.

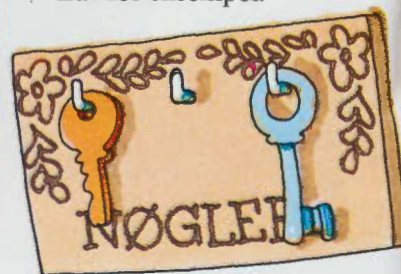
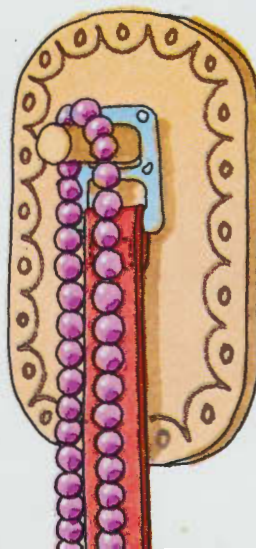

Du kunne også save skilte med løvsaven og dekorér dem med en glødeskriver. Resultatet bliver pænere, hvis træet har fine årer, som

lind, ahorn eller birk, men andet træ kan også bruges.

Lav for eksempel:

Dørskilt med navn, nøglebræt med kroge til nøgler eller en oval plade med en stor knage til halskæder og bæltter.

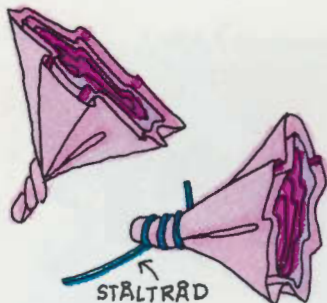
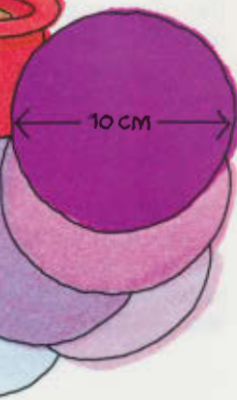
Lån en bog på biblioteket med skrifttyper og mønstre, så du kan få ideer til bogstaver og dekoration.

Lav et blomstertræ af en urtepotte eller urtepotteskjul med en stor klump ler i bunden. I leret sættes en blomsterpind fast og i toppen af den en oasiskugle.

Klip cirkelformede stykker med en diameter på ca. 10 cm af 6-dobbelt silkepapir i lilla nuancer.

Lav blomster af alle 6 lag papir og sno en stilk med ståltråd, der kan stikkes ind i oasiskuglen. Lav så mange blomster, at kuglen dækkes.

Til sidst klemmes leret godt fast om blomsterpinden.

Når juletræet skal ud, kan du bruge grenene til at farve uldgarn med.

Læg 50 g vådt gran og 500 g grankviste klippet i småstykker mellem hinanden i en emaljeret gryde.

Hæld 2 1/2 liter lunkent vand i – garnet skal »svømme« – og tænd under gryden; garnet vendes nogle gange under opvarmningen.

Når farvebadet er ved at koge, skrues ned for varmen, som holdes på 80 - 90° i en time.

Sluk og lad farvesuppen køle af. Vask derpå garnet i håndvarmt sæbevand.

Rødgran giver en lys beige farve. Du kan farve med kogler i stedet for med kviste. Så bliver farven lys brun. Du kan se de to farver på uldgarn i

stykket om »Kulør på tøjet«. Hvis du har lyst til at farve mere garn, kan du låne bøger om plantefarvning på biblioteket.

»Julen varer lige til påske,« står der i en gammel julesang, men hvis det stod til ugebladene, varede julen lige fra midten af efteråret. Allerede i begyndelsen af november udkom de første julenumre med forsiderne overtegnet med hvide landsbykirker indhyllet i sne, og med den lykkelige familie på vej til kirke. I den hyggelige landsby strømmer det gule fredfyldte lys ud af de blyndfattede vinduer. Jo, jo 'dyllen' var der ikke mangel på!

Det var der heller ikke ved årets julemøde, hvor alle spejderne i gruppen var samlet til muntert samvær i et par timer. En krydret duft af appelsiner, gran og halm slog én i møde, straks man kom inden for i huset.

Aftenens højdepunkt var selvfølgelig, at gruppeformanden serverede den lækre ris à l'amande og derefter læste den traditionelle spejderhistorie. I år var den endda ekstra god, for ud over at handle om en patruljes heltemodige dåd i den lokale landsbykirke, skete dramaet selveste lillejuleaften i masser af sne!

Var der 'dyl' og julestemning i spejderhuset og i ugebladet hjemme på stuebordet, ja så var der barske realiteter ude på landevejen. Det var, som vi kender julen: det bællede ned med vand og blæste fra sydvest.

Bo, Erik og Gunhild fulgte ad hjemover. De andre seniorspejdere havde den glæde at bo i den anden en-

Vinder i forfatterkonkurrencen 1986:
Carsten Meller med historien

I stødet

Palle Bregnhøj har illustreret

de af byen – og havde medvind hjem! De tre diskuterede højlydt julen og dens goder, og godernes bagside. Bo mente hårdnakket, at når alt julehalløjet allerede startede i november, var det ganske umuligt at komme i julestemning til tiden.

»Selvfølgelig kan man det,« påstod Gunhild. »Ja, og slippe af med den igen inden papiret skal flås af

pakkerne,« sagde Erik opgivende. »De gamle vimser omkring derhjemme og aner ikke, hvilket ben de skal stå på. Så skal vi dit og så skal vi dat! Bare fordi vi har to-tre fest-dage!« »Og så er alle så trætte, at det er umuligt at nyde de festlige dage!« brød Bo dystert ind.

»Ja, se nu bare mutter derhjemme, ikke,« fortsatte Erik, »I to stive uger har

hun jamret over, at jeg ikke har ordnet mit værelse. Det når jeg da snildt i det par døde timer juleaftensdag, mens vi venter på resten af familien.«

»Det ville også være spildt gerning, om du havde gjort det allerede den gang,« sagde Gunhild drillende. »Det ville være rodet til igen mange gange siden!« »Orgh,« trøstede Bo, »i går fandt vi da din ghetto-blaster i løbet af en halv time – men det var også først, da vi tilfældigt fandt en stikkontakt og tændte for bæstet!«

»Så, nu nærmer vi os kirken!« brød Gunhild af, »Nu må vi hellere kigge efter mystiske spor i sneen!« »Ja, fantasien fejler da ikke noget,« grinede Bo. »Så er det da også det eneste,« brummede Erik. »Det gør jeres mundtøj heller ikke,« svarede Gunhild. »Har I smurt det med levertran?« »Levertran?« Bo skar ansigt. »Det afliver man små børn med!«

»Hold dig hellere til lægeromanerne, søster,« sagde Erik. »Det kræver ikke så meget mellem ørerne.« »Men udholdenhed!« stønede Bo. »Den hvidhårede får den sorthårede, ellers kan man ikke hitte rede i det!« »Nå, læser du dem også?!« Det var Gunhild, der faldt ind med et baghold. »Kan jeg låne nogle af dig?« »Pladder! Selvfølgelig gør jeg ikke det!«

Bo forberedte sig på en længere duel om, hvordan han kunne udtale sig om noget, han ikke læste. Eller

gjorde han alligevel, men ville ikke indrømme det?

Bo sukkede opgivende, mens hans øjne gled forbi kirken, de passerede, og med ét bremsede han så hårdt, at Erik drønedede lige ind i ham, væltede ind over kantstenen og tog Bo med i faldet. Gunhild standsede, vendte cyklen og stirrede opgivende på de to, der lå og ragede rundt i rendestenen.

»Du finder på flere og flere geniale påhit for at undgå en diskussion,« sagde hun spydigt. »Jeg så et lys-skær indefra kirken!« »Tror du ikke, du skulle holde dig til lægeromanerne,« formandede Gunhild.

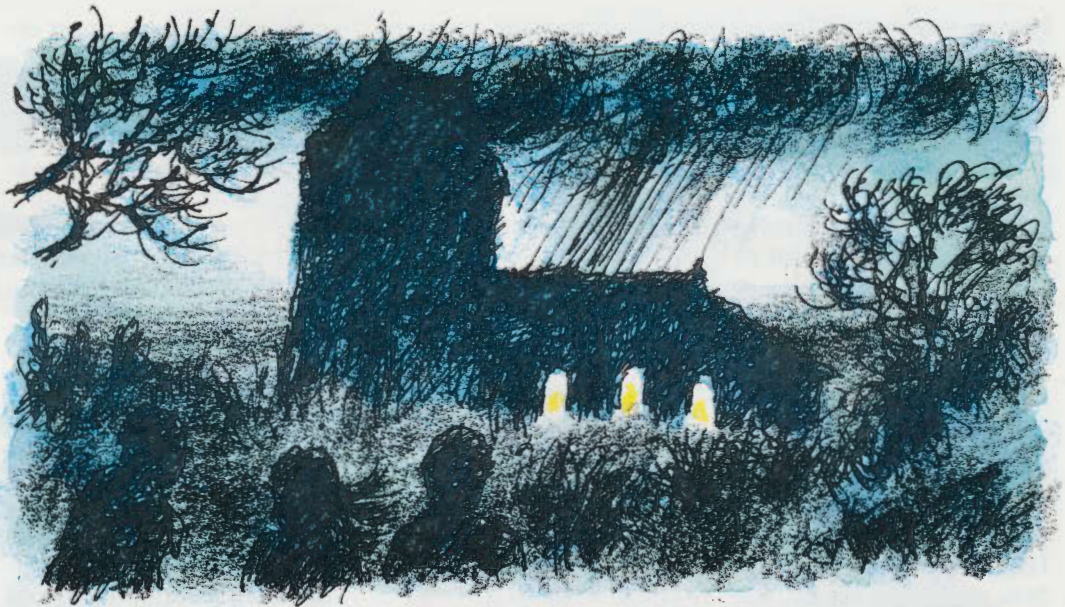
»Jamen det er rigtigt!« »Jeg tror, du skal lytte efter pigebarnet dér!« Brød Erik ind. Han ømmede sig på knæet. »En tyv i kirken. Du må ha' lagt nøddeknækken om den forkerte skal!«

»Se selv!«

De to andre stirrede forbløffet på kirkeruderne, der svagt blev oplyst indefra. »Det er en lommelygte,« fastslog Gunhild.

»Lad os se, hvad det er,« foreslog Erik. »Det er alligevel for koldt at sidde her i rendestenen.« De stillede cyklerne op ad stendiget, og tog en lille sti op til kirken. De var enige om, at kigge først, inden de hentede forstærkning.

Døren ind til kirken var ikke låst, hvilket egentlig ikke var særlig ulogisk, da der jo var nogen derinde. Mere unaturligt var, at døren slet

ikke knirkede. Det gør de altid i tegneserier.

De gik ind. »Her er dødsstille,« hviskede Gunhild. Det gøs i dem alle tre. Det slog Bo, at den tøs altid havde et formidabelt ordvalg!«

Døren ind til kirkerummet knirkede heller ikke. Tegneserier lyver!

Erik kiggede på sit digitalur. Blot lige for at sikre sig, at det ikke var midnat ...

»Der er kun én person,« hviskede Gunhild. Utroligt, som det pigebarn hviskede i aften! En person listede rundt oppe mellem alteret og juletræerne. »Besynnerlig adfærd,« bemærkede Bo.

Erik foreslog, at de tændte lyset, så de kunne se, hvem det var, men da Gunhild trykkede på kontakten, skete der absolut ingenting! »Selvfølgelig har han slået strømmen fra,« bemærkede hun. »Godt, så tager vi ham,

når han går ud!« Erik tog sin anorak af; den var alligevel plaskvåd, og måtte kunne gøre nytte nu.

De satte sig på begge sider af gangen. Gunhild bandt sit knobreb op. Erik sad parat med anorakken, og Bo med sin sweater.

De kom ikke til at vente længe. Lyskeglen bevægede sig hen over gangen. De tre var over ham som et lyn. Han fik ikke en chance, men gjorde frygtelig modstand. Lygten faldt på gulvet og gik i stykker, Bo fik en næve i maven, så han mistede lysten til at trække vejret, og Gunhild blev løftet et stykke op. Efter nogen tumult lå manden bastet og bundet på gulvet.

»Lille ... men vågen!« gispede Bo hæst. Han hev stadig efter vejret. »Vi må hellere få fat i nogen,« foreslog Gunhild. Nu hviskede hun

ikke længere! »Gabriel er nok den nærmeste. Jeg henter hjælp, så kan I holde øje med rovdycet så længe.«

Hun tog præstens egen smutvej: Tværs gennem kirkegården, over et lille stendige og gennem et næsten usynligt hul i hækken. Da hun stod i præstegården, blev hun helt bange for, at der ikke var nogen hjemme. Der så mørkt ud. Hun ringede på og ventede.

Pludselig viste der sig et blafrende skær bag ruden. Henriette viste sig i døren. »Ja, men Gunhild. God aften med dig!« Præstefruen lød faktisk overrasket. »Kom inden for!« »Har du Gab ... - øh, Hans - hjemme?«

Henriette smilede dril-lende; »Ja, Gabriel sidder inde i stuen.«

Gunhild mærkede, at hun fik kulør i kinderne.

Hvor pokker vidste hun fra, at de kaldte ham Gabriel?

Gabriel var rundt regnet to meter høj, brugte no. 48 i sko og havde en næve som en håndbold. Han sad ved stuebordet og læste i en bog i skæret af en flagermuslygte. Besynderlig form for røhygge!

»Hej, Gunhild,« brummede han. »Hvad får dig herhen på denne tid af året. Det er da først jul om en uges tid. Du skal vel ikke giftes?« »Spar dig dine morsomheder! Vi har fanget en tyv oppe i kirken.« Han kiggede overrasket på hende. Han tog et dybt sug af piben, og blæste røgen langsomt ud i stuen; »Hvad har I?« Gunhild forklarede lynhurtigt det skete. »Du må hellere ringe efter politiet,« sluttede hun.

Gabriel lagde piben fra sig. Det så ud som om han ikke troede på historien. »Det var måske bedre at ringe efter en læge!« »Nej, vi har ikke gjort ham noget. Ikke noget særligt, i hvert fald.« »Jeg tænkte nu også nærmere på jer!« »Jeg syntes, du skal ringe efter politiet. Han er bomstærk!« »Ja, det tror jeg gerne. Nej, jeg synes, vi skal give den arme synder en chance for at råde bod på sine misgerninger.«

De fulgtes ad ud i hallen. Han havde nok ret, og med ham ved siden skete der nok heller ikke noget.

Så gik de hen mod hækken. Hun havde længe haft lyst til at spørge ham om noget, og aldrig havde haft den

rigtige anledning, men nu var den der. De klemte sig gennem hullet. Det vil sige ... Gabriel, klemte sig mest!

»Du, Hans ... passer det, at du engang sad fast i hækken i din præstekjole, og at du kom for sent til et bryllup?« Gabriel så overrumplet på Gunhild. Hvor vidste hun det fra? Gabriel gryntede. »Ja, det er rigtigt nok!«

De trådte ind i kirken. Der var stadig mørkt. »Hvor pokker blev I af,« brummede Bo fornærmet, »han har prøvet at gøre sig fri flere gange.« »Det er da meget forståeligt,« sagde Gabriel, »Hjælp slynglen fri.«

»Hva?« Bo og Erik så uforståeligt på ham. »Han vil omvende ham!« forklarede Gunhild. »Har I ringet efter stridserne?« »Nej, sådan en lømmel klarer vi selv.« Gunhild lød mere modig.

De to drenge begyndte at binde de mange knuder op. »Det ender vel også med, at vi ikke kommer i avisen,« mumlede Erik tvært. »Vær du glad for det,« svarede Gabriel. For Gunhild lød det som om han var ved at gå til af grin.

Manden var fri. Han stod ubevægelig foran Gabriel. Ingen sagde noget. »Så lød der en dyb skraldende latter gennem det gamle hus. »Nå, der kom du nok ned med nakken, hva!« brølede Gabriel og daskede tyven på skuldren, så han gik i knæ.

»Kender du ham?« spurgte Bo rådvild. »Ja vist

så! Jeg har da selv ringet efter ham. Se!«

»Fatning!!« De tre trådte måbende et par skridt tilbage, mens Gabriel strøg en tændstik og beviste sin påstand.

Fatning, også kaldet El-Petersen, var byens elektriker og tillige instruktør i idrætsforeningens karateklub og indehaver af det sorte bælte.

Han ømmede sig lidt. »Ungdommen i dag har ingen moral,« sagde han opgivende. »Her forsøger jeg at kaste lidt lys over pastorens liv, og så kommer der sådan en flok og overfalder fredelige folk, fordi de med vold og magt vil udføre dagens gode gerning!«

»Det må du sørme undskylde,« sagde Bo forsigtigt. »Ja, ja, jeg har vel revanche til gode!« »Tak for budet, men vi er faktisk kraftige modstandere af vold,« slog Erik fast. »I må hellere holde jer til lægeromaner fremover,« foreslog Fatning. »Det her er alt for farligt!«

»De kræver bare sådan en udholdenhed,« sagde Gabriel.

»Nå, læser du dem!« Fatning så overrasket på Gabriel.

»Øh, nej, selvfølgelig ikke!«

De tre kiggede på hinanden, men ingen skulle have sagt noget.

Julens engle

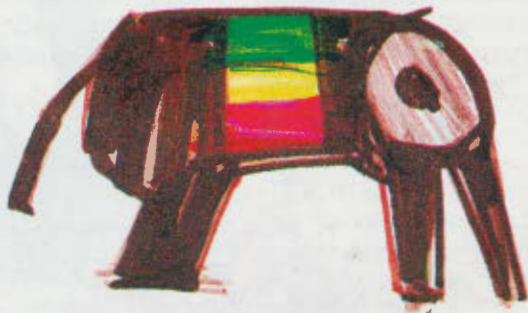
I dag skal jeg fortælle om julens engle.
De som ikke har vinger
og ikke svæver syngende
rundt i verdensrummet.
De er mange.
Jeg kender en engel, som skovlede sne
her ved trappen en vinteraften
og en anden, som kom med
et uventet kærligt brev.
Hun havde så glade øjne.
Jeg talte en gang med en engel i telefonen,
og hele den mørke dag blev glitrende lys
Engle er kærlighedens sendebud.
Dem må man tro på.
Især når det er jul.
Stands op og tænk:
Måske du selv
er en engel
eller
kan blive det.

Af Viola Renvall

Illustration: Fleur Brofos Asmussen

Trediepræmien i Spejderjuls forfatterkonkurrence gik til »Humlebieerne« fra Næstved for de to breve fra en hike, som vi har aftrykt her overfor. Men først kommer herunder – til andenpræmien – en historie fra »Elefanterne« i Padborg om ...

De forsvundne julegaver

Det var fredag aften, vi sad og spiste vores medbragte madpakker. Alle var glade, da det var den første aften på vores jule-weekendtur.

Vi sad og snakkede om de julegaver, som lå i vores rygsække. Pakkerne havde vi taget med til lørdag aften, hvor vi ville holde vores egen lille juleaften. Vi havde været i skoven for at hente et juletræ, som vi senere på aftenen ville pynte.

Da klokken var 11, var juletræet pyntet, og alle var enige om, at dette juletræ var det flotteste, de endnu

havde set. Juletræet var lidt unormalt, da pynten var fundet i naturen. Stjernen var en konservesdåse (fra »naturen«). Kl. 12 syntes vi, det var på tide at krybe i poserne, men inden anbragte vi pakkerne under træet. En times tid senere lød der snorken fra poserne.

Kl. 6 vågnede vi ved Rikkes hyl. Vi kom ud af poserne i en fart, og Rikke fortalte: »Jeg var på vej ud på lokum, da jeg opdagede, (snøft) at alle pakkerne (snøft) var væk (snøft), se selv (snøft).«

Godt nok var Rikke forkølet, men det kunne vist ikke være den eneste grund til, at hun snøftede så meget, så vi troede hende med det samme.

Der blev vild aktivitet. Alle ledte efter de på mystisk vis forsvundne gaver, men forgæves.

Da vi ikke kunne blive ved med at sørge over pakkerne, rejste Henriette sig beslutsomt og begyndte at lave morgenmad. Kristina blev sat til at skære franskbrød. Selvfølgelig skar hun sig, og Dorthé måtte forbin-

de fingeren. Resten af dagen gik med forskellige spejderarbejder. Vi lavede bl.a. en kælk, som senere blev afprøvet.

Om aftenen spiste vi vores hjemmelavede mad. Retten hed: 'A la Elefant'! Bagefter dansede vi om juletræet. Så satte vi os ned og snakkede om de forsvundne pakker, der aftenen forinden lå under juletræet.

Pludselig lød der en banken på vinduerne. Connie styrtede derhen og kiggede ud. Hun gav et hyl fra sig og råbte: »Det er julemanden.« Alle løb hen til døren for at lukke ham ind. Julemanden viste sig at være Trines far, som spurgte, om der var nogle søde børn. Alle råbte: »Jaaahh!« Julemanden åbnede sin sæk og tog nogle gaver frem. Vi takkede pænt, og julemanden gik.

Så pakkede vi ud. Lidt efter lidt gik det op for os hvad det var: *De forsvundne julegaver.*

(Det viste sig senere, at vores leder om natten havde smidt gaverne ud af vinduet, og så havde julemanden hentet dem.)

»Humlebieerne« fra Næstved

Være mor og far...

Hike, 7. juli 1986

Endelig hører I fra mig! Jeg har først fået tid til at skrive nu, for vi har været travlt i gang med at bygge lejrpladsen op. Kluk er den eneste, vi mangler her på lejren; ellers er vi Kylie, Putte, Gokke, Puk og så selvfølgelig Pip. Lige nu sidder vi i en vejgrøft og slikker solskin; klokken er ca. halv tre, og vi har været på hike siden i formiddags. Pip regner med, at vi i alt skal gå omkring 30 km.

Kære mor og far!

Vi fandt en gård, vi kunne sove på – *heldigvis!* Gården var et faldefærdigt husmandssted, men med et lækkert høløft, dog uden TV, til Kyllens store skuffelse. Pip var helt på toppen i aftes inden vi skulle sove. Hun fortalte den ene spøgelseshistorie efter den anden. Dette medførte dog, at Kylie skulle holdes i hånden for at falde i søvn.

Forinden havde vi hygget os med kage og sang, og stemningen var bare helt i top oven på alle dagens anstrengelser. De ældre mennesker, der ejede husmandsstedet, var vældig flinke, og inden vi forlod dem, fik vi alle en is. Det var dog ikke vores første is på hiken!!!

Men nu skal I ellers høre: I morges, da vi vågnede, med tøj og hår fuld af halm, fortalte Putte at hun i nat havde

Men nu få vi se. Det bliver spændende, om vi overhovedet kan finde en gård at sove på!

Kylle har allerede ondt i tæerne – typisk! Hendes mor har pakket for hende, og der er ikke grænser for, hvad hun har puttet i hendes rygsæk. Hvad siger I til ... badering, silkeundertøj, walkman, bamse mm.!!! Gokke, derimod har ikke meget andet med end underhylere, tand-

været vågen et øjeblik og hørt nogen komme op af stigen. Hun havde været stiv af skræk og lukket øjnene i rædsel. Lidt senere var der stille igen og hun var faldet i søvn.

Vi diskuterede ivrigt, hvad det kunne være, mens vi spiste vores morgenhumbler. Vi kunne se, at vi havde haft natligt besøg, da halmen henne ved stigen var skubbet væk. Det var faktisk ret uhyggeligt, men Putte var stolt over, at det var hende, der havde hørt »dem«, som hun mente, kunne være hønsetyve.

Pludselig hørte vi så lyden fra den knirkende trappe, og Kylie fór over til Pip. Vi andre blev også meget forskrækkede, og det kom som en lettelse for os alle sammen, da bondekonens hoved kom til

borste og så selvfølgelig chokolade og chips! Puk, Putte og Pip er vist de mest praktiske på det område.

(Kl. 18.30:) Vi holder pause igen – til alles glæde. Begge mine fødder sover, og jeg har lyst til det samme. Uheldigvis har vi ikke fundet noget sted at sove, Puk har ellers spurgt flere steder, Pip er lidt nervøs, men ligenu skriver hun vist til hendes kæreste, som har bil og det hele.

Hun fortalte at hun havde været oppe at se til os tidligt i morges. Vi begyndte alle at skraldgrine af lettelse over at det var hende, der havde været »hønsetyven«. Bondekonen lo højest, da hun hørte historien.

Vi forlod gården ved ellevetiden, og nu ligger vi ved en lille bæk og sover middagslur. Vejret er stadig dejligt, og vi har gået 10 km. Nu mangler vi kun de sidste 5 før vi er tilbage i lejren.

(Kl. ca. 15.30:) Nej, hvor er vi trætte. Vi har lige spist resterne fra hiken. I kan slet ikke forestille jer, hvor sulten man bliver. Vi har alle spist ti gange mere, end vi plejer. Vi har skrevet vores hikesang færdig, og den er blevet smadder god. I aften skal vi have lejrball, hvor hver partrulje skal synge deres sang.

Putte tror, at hun ved hvordan en »venlig« gård ser ud, men endnu har resultatet ikke vist sig. Gokke er den eneste, som holder modet oppe, det er helt utroligt sådan en virkning chokoladekiks har på hende! Nu kommer Puk tilbage for 8. gang uden held – dette var altså også en »uvenlig« gård.

Nu slutter jeg for denne gang, Pip siger, vi må videre. I hører fra mig senere.

Hike, 8. juli 1986

Det bliver spændende at høre, hvad de andre har oplevet. Men en ting er helt sikker, vi har haft alle tiders hike. Pip siger også, at det gør slet ikke noget, at vi er så forskellige, for vi har det jo godt med hinanden alligevel. Det er rigtig sjovt at være spejder.

Kan I hygge jer. Jeg glæder mig til at komme hjem til et rigtigt komfur, badekar og WC men fremfor alt til min egen seng.

Venlig hilsen fra jeres glade spejderpige

Gille

PS. I må meget gerne sende flere lommepege.

Kulør på tøjet

Tekst: Kirsten Gøgsig Andersen

Har du nogen sinde tænkt på, hvordan garn og tøj er farvet? Du og dine forældre køber det færdige garn eller tøj i en forretning, og tænker ikke mere over det. Her skal du høre om, hvordan garn og tøj kan få så mange flotte farver, og hvordan måden at farve på har ændret sig i Danmark igennem de sidste fire hundrede år.

Fra gammel tid har folk haft lyst til at ændre på naturfarverne i ulden – hvid, grå, brun og sort – og få mere kulør på tøjet. Farvekonsten har været kendt i mange år; 4000 år gamle stoffer fra ægyptiske gravfund har været farvet med planteprodukterne krap, safflor og indigo. I Danmark er der konstateret rester af blå farve i vævede stoffer – tekstiler – fra jernalderen, og der er fundet frø af vaid, en gammel farveplante, på en jernalderboplads i Thy.

I sagaerne tales der om farvede klæder. Man elskede ligefrem stærke farver her i Norden, men de mennesker, der bar dem, tilhørte ofte den velhavende del af befolkningen. Der fortælles, at frie mænd og kvinder bar blå og røde, grønne og brune klæder, mens trællene bar ufarvet vadmel (groftvævet uldent tøj). Almindelige menneskers tøj havde den farve, som fåreuld nu havde, nemlig hvid, grå, brun eller sort.

Vi har også andre konkrete oplysninger om kulørte tekstiler i Danmark. De gamle folkeviser nævner tit farver på dragterne, og rød og blå har været dominerende i middelalderen. I folkevisen 'Kong Valdemar og hans Søster'

står der: »De slog over hende kåben blå, alt stod liden Kirsten sort som en jord ...«. I 'Daniel Bondesøn' siges: »Kjortlen han over sig slog, den var af skarlagens blå ...« og i 'Signe': »Da mælte den liden smådreng, var klædt i kjortel rød: ...«.

Op til midten af 1500-tallet sendte Adelen stoffer til udlandet for at få dem farvet. Vi ved også, at der er kommet nederlandsk og engelsk klæde til Danmark, især over Ribe. Der var ikke professionelle farvere i Danmark. Ellers foregik farvningen i hjemmet. Vi ved ikke så meget om, hvordan farvningen blev udført her, men på museer rundt i landet findes der lødgryder, det vil sige farvegryder af ler, og farvestokke. Og selv om de er fra nyere tid, har samme slags gryder nok været anvendt langt tilbage i tiden.

Først fra 1648 ved vi noget om, hvordan man farvede, for da begyndte der at udkomme farvebøger i Danmark. De fortæller både om planter, bær, bark, rødder, blomster og farvestoffer, og om kemikalier, der anvendes for at gøre farverne meget flottere, end de ellers ville blive.

Lødgryden med plantefarver eller lignende og uld eller garn har nok stået over kaminilden. Af og til skulle der røres rundt, for at farven kunne blive så jævn som muligt. Det er nærliggende at tro, at farvningen i hjemmet blev udført af kvinder, da det i forvejen var dem, der kartede, spandt og vævede. Efter at farvning blev til et erhverv i Danmark, blev det til et arbejde for mænd.

Farvning i Danmark.

I Danmark hører vi ikke noget konkret om farvere før 1559, da kong Frederik den Anden fik en farver, »der kunne berede klæde«, fra Lübeck. Kongen købte en gård i den nuværende Farvergade, hvor der kunne indrettes farveri og væveri. Farveren startede, men hvordan virksomheden kom til at gå, ved vi ikke med sikkerhed.

Under Christian den Fjerde kom der lidt mere gang i tanken om, at Danmark skulle forsyne sig selv med farvede tekstiler, så vi ikke skulle indføre dem fra udlandet. Der blev oprettet 2 tekstilvirksomheder i København, Tugt- og Børnehuset i 1605 og Silkeværket i 1620. Det tidligere Guldhus blev forandret til en uldvirksomhed i 1683. Tugt- og Børnehuset var bl.a. en læreanstalt for fattige børn, hvor de kunne lære at karte, spinde og væve.

Fremstillingen af farvede tekstiler krævede et større behov for farvere, og der kom efterhånden flere farvere til København. De blev enten indkaldt af kongen eller slog sig ned for egen

regning. Farverne arbejdede på tekstilvirksomhederne i København, eller som selvstændige silke- og klædefarvere. De såkaldte bondefarvere farvede strømper, garn, vadmel og multum (uldent stof, som er kradset op).

Tanken om, at landet skulle være selvforsynende med farvede tekstiler, vandt også frem uden for København, og i løbet af 1600- og 1700-tallet fik mange købstæder kongeligt privilegerede farvere med tilladelse fra kongen til at indrette et farveri, ofte under særlige betingelser. Nogle måtte kun farve klæde, eller f.eks. kun farve rødt med planter, der var dyrket i Danmark i 20 år. Betingelsen kunne også være, at kunsten skulle læres videre til andre på virksomheden, at farveren foruden at oplære sine egne sønner skulle oplære to danske drenge, eller at farveren skulle forklare sin fremgangsmåde skriftligt. Hensigten med at udstede kongelige bevillinger var, at der ikke skulle komme for mange farvere. Den enkelte farvemester i købstaden skulle kunne leve af at være farver og forsørge sin familie. Og det var ikke altid lige nemt, for farvere har flere gange måttet understøttes af kongen med større eller mindre pengebeløb.

I København var farverfaget fri næring. Det vil sige, at der ikke var nogle begrænsninger for, hvad farverne måtte farve og hvor længe, eller for hvor mange farvere, der måtte være. Ville mestrene have farvestoffer indført toldfrit, skulle de dog skaffe sig en kongelig bevilling.

Samtidig med, at de professionelle farvere blev flere, blev farvningen i hjemmet naturligvis ved med at eksistere. Det var nemlig ikke alle, der havde råd til at indlevere deres uld, garn eller tekstiler til behandling hos farverne.

Måske skulle vi nu se lidt på, hvilke redskaber, der blev brugt i farveriet i 1700-tallet, og hvordan, man farvede.

Illustration: Kirsten Rosing-Schow

Farveriet i 1700-tallet.

Farvningen foregik i farvekar af træ eller farvekedler af messing, kobber eller fortinnet kobber. Afhængigt af, hvor meget der skulle farves, havde karrene og kedlerne forskellig størrelse. Der var bygget mursten op omkring nogle af kedlerne, mens andre var gravet ned i jorden, så man kunne stå mageligt og håndtere det, der skulle farves. Tekstiler som linned og bomuld blev farvet i kolde bade i trækar, men silke og uld krævede varme farvebade og behøvede derfor særligt fremstillede farvekar, som der kunne fyres op under.

Til håndtering af det, der skulle farves, og til at holde det i bevægelse under farvningen brugte man en stang med dobbelt hage. For at farveemnet ikke skulle falde til bunds eller blive blandet med grums på bunden af karret, satte man en jernrist med 3-4 fastgjorte tråde ned i farvebadet. Når hele stykker tøj eller store mængder skulle farves, på en gang, blev tekstilet rullet op på et stykke træ, en såkaldt trævinde eller træhaspe, med et håndtag. Trævinden blev sat over farvekarret eller farvekedlen, som du kan se på det gamle billede. Enden af tekstilet sad i haspen, så det kunne vindes op, og farveren drejede nu haspen rundt, indtil al tekstilet var kommet op. Denne proces blev gentaget flere gange, for at tekstilet kunne blive farvet så jævnt som muligt. Hvis tekstilet var for langt, eller flere stykker skulle have samme farve, kunne man sy det sammen i enderne, så det dannede en ring.

Til uldfarvning blev der brugt en tæt stige eller en træbør til at lægge ulden på, så vandet kunne løbe fra, og til at tage ulden op med blev der brugt en rive.

Foruden farvekar, farvekedler og forskellige arbejdsredskaber brugte man også fyrfade, øser, spande, klok-

Der Schwarzkferber.

ker til at dæmpe gløder med, ildskuffer, tænger, trædæksler til kedlerne, mortere, hårsigter m.m. i farveriet.

Der er ingen tvivl om, at de arbejdsredskaber, der blev brugt i farveriet i 1700-tallet, og måden at farve på, ikke ændrede sig før end langt op i tiden.

Den professionelle farver gik ikke selv ud i naturen for at samle planter til farvningen. Han har købt, hvad der skulle bruges, enten hos folk, der dyrkede de forskellige ting, hos urtekræmmeren, eller i de store handels-huse, som indførte alle mulige farvestoffer fra fjerne lande.

Efterhånden fandt man ud af at fremstille farvestofferne kunstigt, og det gjorde da også arbejdet lettere for farverne. Det er nemmere at bruge farvepulver end at købe og opbevare de store mængder af naturlige farvestoffer, der skulle til. Men charmen ved at anvende gråvide kaktuslus, kraprødder, rødtræ, blåtræ, gultræ, og så videre, forsvandt.

Farveopskrifter.

Farverne var dygtige fagfolk, som havde stået i lære i mange år. De udførte arbejdet efter metoder, som ikke var nedskrevet, fordi de ville holde på deres hemmeligheder. Men efterhånden kom der farvebøger i Danmark for de mennesker, som kunne læse og havde råd til at købe dem.

Den ældste bog udkom i 1648, men især i slutningen af 1700-tallet og 1800-tallet kom der mange. Farvebøgerne fortæller os for eksempel hvilke planter, bær, farvestoffer og kemikalier, der kunne bruges og hvor meget, der skulle til af hver slags. Men de fortæller også, hvordan arbejdet skulle udføres, og hvor længe ulden, garnet eller tekstilet skulle koge.

Flere af jer har sikkert prøvet at farve med planter og lignende, når I har været på spejderlejr. Denne måde at farve på bringer nemlig mennesket tilbage til naturen. Og med de plantefarvebøger, der er udkommet i Danmark – også for børn – i de senere år, er det muligt at finde frem til, hvilke planter, der egner sig bedst.

Måske skulle vi se lidt på en opskrift til krapfarvning, der giver rødt. Den røde krapfarve blev blandt andet brugt til at farve Dannebrog med. Krapplanten er i øvrigt en gammel kulturplante, og farvestoffet sidder i rødderne. Opskriften her stammer fra en farvermester i Vrå i Vendsyssel, som gav sine erfaringer videre i 1858; i mange år var det fagfolkenes hemmelighed, hvordan man kunne farve tøj rødt.

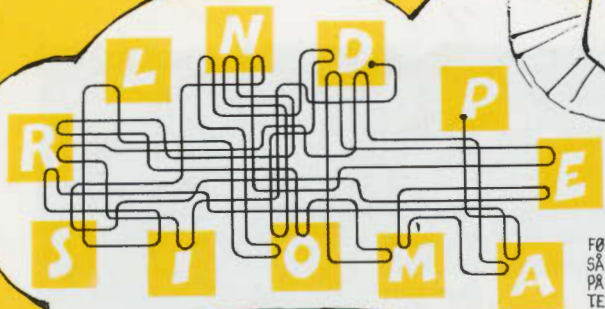
Først skal tøjet behandles med alun (et salt til at forhøje farveglansen og gøre den mere holdbar) og koge i 2 timer. Til hvert pund tøj tager man 6 lod alun (et lod er ca. 15 g) og 2 lod vinsten (et middel til at forhøje og forskønne farven). Når tøjet har kogt i 2 timer, tager man det op, afkøler og skyllet det.

Til selve farvningen tager man 12 lod krap af fineste slags til hvert pund tøj. Når kedlen er fyldt med vand, til-sættes krappen straks. Når det hele er 'godt mælkevarmt', lægges garnet eller tøjet under konstant omrøring i kedlen, som ikke må komme i kog på mindre end en time. Derpå må tøjet eller garnet kun koge i 5 minutter før det tages op og skylles.

I øvrigt kan alle kulører jo laves af hovedfarverne rød, blå og gul og antallet af farvestoffer er nu meget stort. Om sommeren kan du f.eks. finde planter, som farver gult: Vild kørvel, duftløs kamille, rejnfan, padderok, døvnælde og gyldenris. Du kan nemt finde dem, hvis du har en flora med. Der kan laves fine farver med meget andet: f.eks. lav, blåbær, løgskaller og blomster af tagrør – eller bark og blade af birke-, ege- og elletræer. Lige for tiden er det nok mest aktuelt med grankviste og -kogler, som Ulla Thorup fortæller om på ide-siderne.

Vil du og måske din patrulje vide mere, så læs f.eks. Esther Niensens to bøger: »Farv uld med planter« og »Uld. Spinding. Farvning med planter«. Biblioteket har dem nok. Go' fornøjelse.

**SPEJDERJUL
1926-1986**

1

FØLG DEN SORTE LINIE, SÅ FINDER DU NAVNENE PÅ DE 5 BYER HELIKOPTEREN HAR BESØGT.

2

JUBI-NØDDEKNÆKKER

3

HER SKAL DU SAMLE STUMPERNE TIL 3 URSKIVER, OG FINDE UD AF, HVILKE TAL DER MANGLER

4

KAN DU FINDE UD AF, OM THORVALD SKAL TIL SPEJDERHYTTEN? - TIL TIPIEN? - ELLER HAN SKAL BESØGE NISSEN I SKOVEN? - ELLER ESKIMORTEN I IGLOEN? - ELLER HENTE TROPPENS KÆRRE? - START FRA PRIKKEN I HANS VENSTRE HÅND OG 1 KM MØD ØST. DEREFTER 1/2 KM MOD SYD, OG SÅ 1 KM MØD ØST. 1 KM MOD SYD OG 1/2 KM MOD ØST. SÅ 1 1/2 KM SYD. 1 KM ØST. 2 KM NORD. 1/2 KM ØST. 1 1/2 KM NORD. 3 1/2 KM VEST. 1 KM SYD. 1/2 KM VEST. 1 KM SYD OG ENDELIG 1/2 KM VEST.

5

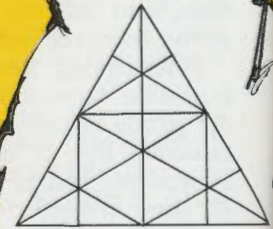
FARVELÆG ALLE FELTER, HVOR TALLENE KAN DIVIDERES MED 4. SÅ FINDER DU UD AF, HVAD DEN GAMLE 26'ER PATRULJE HEDDER

6

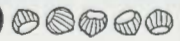
KAN DU TYDE DEN HEMMELIGE KODE HERUNDER?

I ESRDLTT
GMÅSEVTK
ETRPÆIØ
NRHEJRLB
NEAJUEAE

TREKANTEN ER DELT OP I EN MASSE MINDRE HVOR MANGE TREKANTER ER DER IALT.

7

1 EG

8

DET MYSTISKE TRÆ
BÆRER FLERE
FORSKELLIGE
BLADE OG
FRUGTER, - MEN
NAVNE ER
FORKERTE!

3 RØN

2 BIRK

4 HASSEL

1x2

	FORD T	SPOR-VOGN	TOG-VOGN
	FORD T	SPOR-VOGN	TOG-VOGN
	BRØD-MASKINE	PERSILLE-HAKKER	BARBER-KNIV
	BRØD-MASKINE	PERSILLE-HAKKER	BARBER-KNIV
	VAND-LÅS	VAND-PUMPE	VAND-HANE
	BØLGE-BRYDER	VAND-SENG	VASKE-BRÆT
	LUFT-FOTOGRAF	KANON-FOTOGRAF	TV-FOTOGRAF
	OLIEFYR	KOMFUR	PEJS
	VAND-SPAND	KUL-SPAND	KOMFUR
	BARBER-KNIV	LE	SLÅ MASKINE
	TO-DÆKKER	SVÆVE-FLYVER	JUMBO-JET
	ARABISK VINDUE	GLØDE-LAMPE	LYSSTOF-RØR
	LYS-KASSE	ØL-KASSE	LIRE-KASSE

HER SKAL DU TIPPE
13 RIGTIGE SVAR
PÅ TINGENE FRA
1926.

10

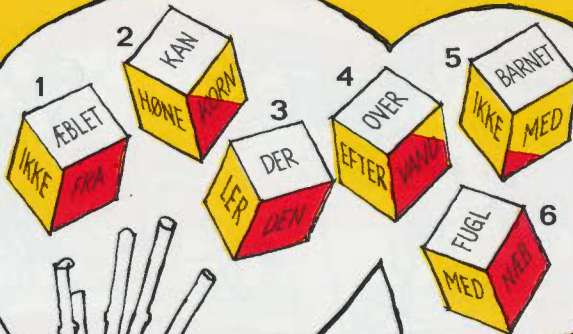
13

HER HAR VI AMALIE FRA
1926 I FLERE UDGÅVER.
HVILKE 2 ER HELT ENS?

NEDERST PÅ TIPI'EN SER
DU 10 BILLEDER, SOM
FORTÆLLER OM 5
BYER, HVOR TIPI'EN
HAR VÆRET MED I
LEJR SIDEN 1926.
HVILKE 5 BYER?

14

9
KAN DU FINDE UD AF
HVLKE ORD, DER STAR
PÅ DE SKULTE SIDER
AF KASSERNE MED
ORDSPROGENE?

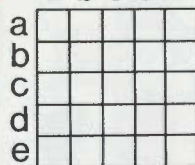

HVAD KAN MAN
KALDE DETTE?
INDSÆT DE MANG-
LENDE BOGSTAVER

T E T D

11

a b c d e

a STEMNING
b ROD
c KARTOFLERNE
d ERFARNE
e DYR

12

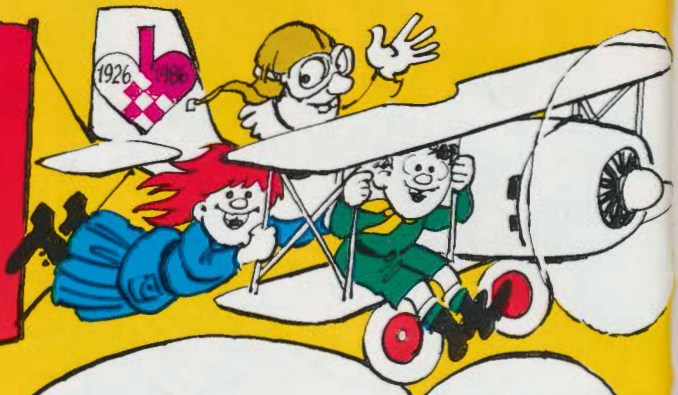

15

SEJT OM PÅ
BILBØRNERNE
SÅ ÅRRETSFOL-
DEN BLIVER
KÆRTAG

16

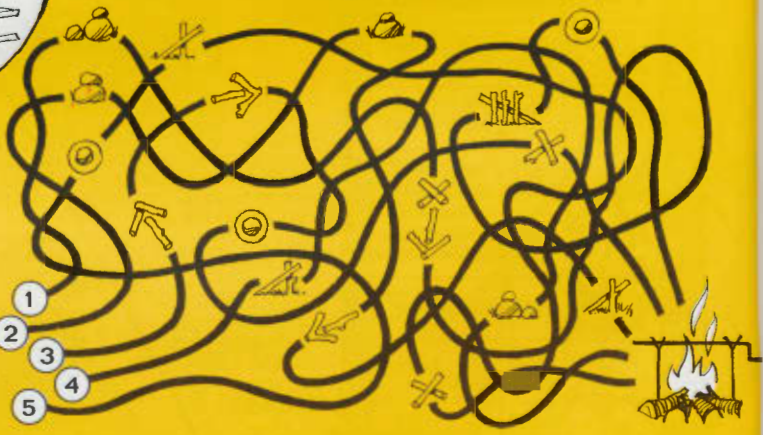
FIND 5 FEJL PÅ TEGNINGEN TIL HØJRE

17

"HELGE OG ABEL HAR
EN SORT TANDEM
OG SKAL ØVE SIG I
AT STYRE OG DREJE"

HER GÆLDER DET OM AT
FINDE 9 SKJULTE
DYRE - OG
FUGLENAVNE
I SÆTNINGEN
HEROVER.

18

19

BAUTASTENEN ER IKKE
FRA 1926, OG MAN
SKAL KENDE ANDET
END KILESKRIFT,
FOR AT TYDE
INSKRIPTIONEN !

20

HVIS DU KENDER SPEJDER-
TEGNERNE, KAN DU SIKKERT
HJÆLPE CLARA-MARIE
OG ANDEN AT FINDE
VEJ TIL KØKKEN-
ILDEN.

9	5	6	7
9	6	7	6
3	8	6	8

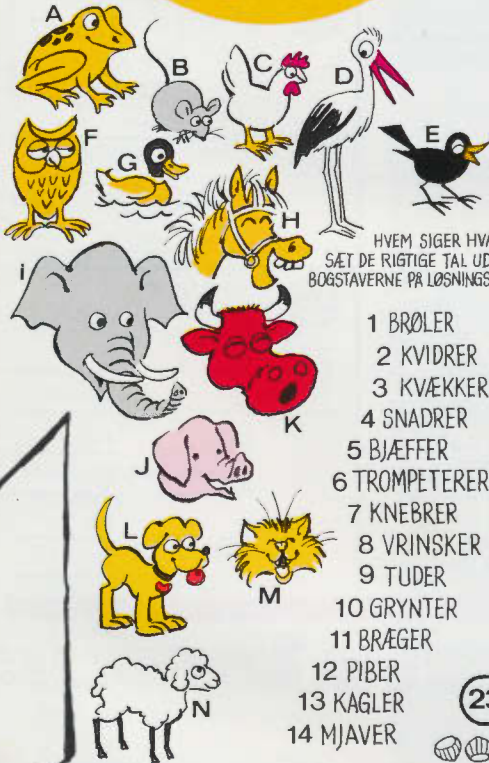
21

KAN DU DELE DENNE FIRKANT I
FIRE LIGE STORE DELE, SOM ALLE
INDEHOLDER SUMMEN 20 ?

R **t** **M**

22

DET LØBER LIDT RUNDT I DENNE REBUS!

HVEM SIGER HVAD?
SET DE RIGTIGE TAL UD FOR
BØGSTAVERNE PÅ LØSNINGSSIDEN.

- 1 BRØLER
- 2 KVIDRER
- 3 KVÆKKER
- 4 SNADRER
- 5 BJÆFFER
- 6 TROMPETERER
- 7 KNEBRER
- 8 VRINSKER
- 9 TUDER
- 10 GRYNTER
- 11 BRÆGER
- 12 PIBER
- 13 KAGLER
- 14 MJAVER

23

S **L** **E** **R**

B **R**

10 **R**

T

MORSE

BIBELSK NAVN

50

BELÆGNING

BYRDE

MUNTRE SIG

									TO ENS
				SANGE-NE STED-ORD					
								MALER-VÆREL-SE	DYR
								KLAGE	
				HÆDRER LIGE				TORDEK-GUD	
									SOLD
				FRÅN-KRIG BEL-GIEN				BÆKKE-FÆLSE	
				IKKE KOGT	BÅBY-TØI 10			OND MYT. GUD	
								GIV	LAND
					ITAL- 5			NEMME STRAKS	
					LANG-SOM			FØR S METER	TO ENS
									NORGE
								SPINDE-RED SKAB	

24

Lodtrækning

Når du har løst en opgave, får du det antal nodder, som er tegnet ved siden af den. Når du har 50, kan du være med i lodtrækningen om præmierne. Er det for svært, kan du måske få en anden til at hjælpe dig. Skriv løsningerne og tæl nodderne sammen på løsningsarket. Send det til:

Spejderul
Postbox 700
7400 Herning

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

Præmier

- 1: Telt
- 2: Cykelvogn
- 3: Sovepose Scout Ranger
- 4: Spejderrygsæk Bergins Scout
- 5: Vandrerponcho
- 6-10: Cykelstyrstaske McKinley
- 11-15: Dolke Senior m/merlespiger
- 16-20: Liggendeunderlag

Vil du helst ikke klippe i hæftet, kan du nøjes med at sende en fotokopi af denne side og for- og bagside-løsning. Men så skal du også klippe det lille hjørne her af og sende det med. Og altså: senest 4. januar!

LØS-NINGER

1 NAVNENE PÅ DE 5 BYER:

_____

_____

_____

_____

2 I REBUS'EN STÅR:

_____

_____

3 DE MANGLENDE TAL:

_____

_____

4 THORVALD SKAL TIL:

_____

_____

5 PATRULJEN HEDDER:

_____

_____

6 I KODEN STÅR:

_____

_____

_____

_____

7 ANTAL TREKANTER:

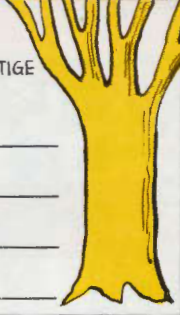
8 SKRIV DE RIGTIGE NAVNE:

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

9 DE SKJULTE ORD ER:

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

5 _____

6 _____

10 **1x2**

UDFYLD TIPSKUPONEN HER

11

12 GENTAG KRYDS- OG TVÆRS'EN HER

	a	b	c	d	e
a					
b					
c					
d					
e					

13 DE TO HELT ENS ER:

_____

14 DE 5 BYER ER:

_____

_____

_____

_____

_____

15 I REBUS'EN STÅR:

_____

16 DEN RIGTIGE BILLEDREKKEFØLGE SKRIVES HER:

_____

17

SÆT EN RING OM- KRING DE 5 FEJL

18 _____

DE 9 FUGLE OG DYRE- NAVNE

_____

_____

_____

19 INSKRIPTIONEN LYDER:

_____

_____

_____

_____

20 DEN RIGTIGE VEJ HAR NR:

_____

21 DEL FIRKANTEN

9	5	6	7
9	6	7	6
3	8	6	8

22 REBUS'EN:

_____

_____

23

A	_____	H	_____
B	_____	I	_____
C	_____	J	_____
D	_____	K	_____
E	_____	L	_____
F	_____	M	_____
G	_____	N	_____

LØSNINGERNE ER INDSENDT AF:

NAVN _____

ADRESSE _____

POSTNUMMER _____ BY _____

ANTAL NØDDER _____

SPEJDERJUL 1986

UDGIVERE:

Det Danske
Spejderkorps

KFUK-Spejderne
i Danmark

KFUM-Spejderne
i Danmark

Redaktion:

Kirsten Lund Frandsen
Bente Øst Hansen
Ulla Thorup
Ingrid Windfeld-Lund
Børge Berglund-Jensen
Carsten Thomasen
Niels Thure Krarup (ansvh.)

Omslag:

Thora Lund

Nøddeknækkeren:

Per Illum

Lay-out og tilrettelægning:

Torben Madsen

Sats: Sydsats

Repro: Jysk Farve Repro

Tryk: Dansk Heatset Rotation

© Spejderforlaget A/S 1986

ISSN 0108-1179

ISBN 87-7041-160-3

Pris: 15,00 kr. (inkl. moms)

